

გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევის ცენტრის

2010 წელს განხორციელებული საქმიანობის

ანგარიში

პრეამბულა

გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის კვლევის ეროვნული ცენტრი დაარსდა 2005 წელს საქართველოს პრეზიდენტის 12 დეკემბრის განკარგულებით, გ. ჩუბინაშვილის სახ. ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტისა და ს. ქობულაძის სახ. ხელოვნების ძეგლთა ფოტოფიქსაციის ლაბორატორიის გაერთიანების საფუძველზე.

2008 წლის 24 სექტემბერს დამტკიცდა გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის კვლევის ეროვნული ცენტრის წესდება, რომელშიც განსაზღვრულია ცენტრის სტრუქტურა, მიზნები და ფუნქციები:

საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის (ძველი, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების) მეცნიერული კვლევა, მისი პოპულარიზაცია, კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა საკონსერვაციო პროგრამების შემუშავება და განხორციელებული პროექტების ექსპერტიზა; საინვენტარიზაციო-სააღრიცხვო საქმიანობა; ძეგლების ფოტოფიქსაცია; საგანმანათლებლო საქმიანობა; საზოგადოების ინფორმირება; საკონსერვაციო და კვლევითი მეთოდოლოგიის შემუშავება; სახელმწიფოს დახმარება კულტურული მემკვიდრეობის სფეროში პოლიტიკის შემუშავებაში, კერძოდ:

- ფუნდამენტური და გამოყენებითი ხასიათის კვლევები კულტურული მემკვიდრეობის, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების ისტორიის სფეროებში;
- კულტურული მემკვიდრეობის, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების პოპულარიზაცია (სამეცნიერო და პოპულარული გამოცემები, გამოფენები, ვებ-გვერდები, ტურისტულ-საინფორმაციო გამოცემები; მედია პროდუქცია და სხვ.);
- კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ფორმირებისა და სრულყოფისათვის მეცნიერულად დასაბუთებული თეორიულ-მეთოდოლოგიური და პრაქტიკული რეკომენდაციების შემუშავება;
- კულტურული მემკვიდრეობის (ძველი, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების) ობიექტების ფიქსაცია და ინვენტარიზაცია (მოძრავი და უძრავი ძეგლების პასპორტების შედგენა), კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ

ინფორმაციისა და დოკუმენტაციის დიგიტალიზაცია, დაკომპლექტება და არქივირება;

- ხელოვნების ნაწარმოებთა ფასეულობების (ობიექტების) ექსპერტიზა მათი კულტურული ღირებულებების დადგენის მიზნით;
- კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების (როგორც მოძრავი, ასევე უძრავი) სარესტავრაციო-საკონსერვაციო პროექტებისა და მათი განხორციელების სამუშაოების ექსპერტიზა და მონიტორინგი.
- სასწავლო და საგანმანათლებლო პროცესებში მონაწილეობა (საშუალო სკოლა, უმაღლესი სასწავლებლები, სამაგისტრო კურსები);
- კულტურული მემკვიდრეობის, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების ნაწარმოებების ფოტოფიქსაცია, დოკუმენტირება, არქივირება და სხვ.
- საერთაშორისო და ადგილობრივი სამეცნიერო შეკრებების მოწოდება და მონაწილეობა საქართველოში და საზღვარგარეთ;
- გ. ჩუბინაშვილის ცენტრთან არსებული ს. ქობულაძის სახ. ძეგლთა ფიქსაციის ფოტო-ლაბორატორია აწარმოებს საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების ნაწარმოებთა ფოტოფიქსაციასა და დიგიტალიზაციას. ლაბორატორიაში ინახება საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის, ახალი და თანამედროვე ხელოვნების ნაწარმოებთა უნიკალური ფოტო-ასახულობანი (სლაიდები, დიგიტალური გამოსახულებანი).

გ. ჩუბინაშვილის სახელობის ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის კვლევის ეროვნული ცენტრის სამეცნიერო მუშაობას წესდების შესაბამისად წარმართავს 2008 წლის ნოემბერში არჩეული სამეცნიერო საბჭო 11 კაცის შემადგენლობით. სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარეა ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი, პროფ. დიმიტრი თუმანიშვილი; თავმჯდომარის მოადგილე ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი მზია ჯანჯალია; სამეცნიერო საბჭოს სწავლული მდივანი ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი ქეთევან მიქელაძე. ცენტრის დირექტორია ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი მარიამ დიდებულიძე.

გ. ჩუბინაშვილის სახ. ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევის ცენტრის სტრუქტურა:

სამეცნიერო ნაწილი – ორი განყოფილება: 1. ძველი ხელოვნების განყოფილება 2. ახალი და თანამედროვე ხელოვნების განყოფილება;

არქივისა და ბიბლიოთეკის სექტორი,

ძეგლთა აღწერილობისა და სამეცნიერო ინფორმაციის ჯგუფი.

ს. ქობულაძის სახ. ხელოვნების ძეგლთა ფიქსაციის ლაბორატორია. ცენტრში მუშაობს 77 თანამშრომელი. მათ შორის 56 მეცნიერ თანამშრომელი, აქედან 7 მთავარი მეცნიერი თანამშრომელი, 28 უფროსი მეცნიერი თანამშრომელი, 19 მეცნიერი თანამშრომელი; ახალგაზრდა მეცნიერთა რაოდენობა შეადგენს 6-ს. 2010 წელს ცენტრში სტაჟირებას გადიოდა 7 ახალგაზრდა მეცნიერი.

გ. ჩუბინაშვილის სახ. ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის ეროვნული კვლევის ცენტრში 2010 წელს განხორციელდა გეგმით გათვალისწინებული შემდეგი საქმიანობა:

1. სამეცნიერო კვლევა

- წინაქრისტიანული ხანის ხელოვნება;
- შუა საუკუნეების ქართული ხუროთმოძღვრება;
- შუა საუკუნეების ქართული ქვისა და ლითონის ქანდაკება;
- შუა საუკუნეების ქართული კედლის მხატვრობა;
- შუა საუკუნეების ქართული ხელნაწერი წიგნის დასურათება;
- შუა საუკუნეების ქართული სახვითი ხელოვნების იკონოგრაფია;
- პატრონაჟი, კულტი და ხელოვნება;
- ხელოვნების ნაწარმოებთა კორპუსები;
- ახალი და თანამედროვე სახვითი ხელოვნების განვითარების ისტორია;
- ახალი არქიტექტურის განვითარების ისტორია;
- ქართული სცენოგრაფია;
- კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის მეთოდოლოგია;
- საარქივო მასალების კვლევა.

კერძოდ, დამუშავდა შემდეგი თემები:

1.1. წინაქრისტიანული ხანის ხელოვნება

- სპილენძის დიადემები გუდაბერტყას ნამოსახლარიდან (მტკვარ-არაქსის კულტურა, შიდა ქართლი), (მ. გაბაშვილი)
სოფ. გუდაბერტყასთან აღმოჩენილ საკულტო დანიშნულების მოედანზე გამოვლინდა ძვ. წ. IV-III ათასწლეულთა მიჯნის სპილენძის ორი დიადემა პუნსონით გამოყვანილი გეომეტრიული და ზოომორფული გამოსახულებებით. მხატვრული ფორმის, სტილისა და კონცეფციის მხრივ დიადემები დიდ მსგავსებას ავლენს ამავე პერიოდის ქვაცხელას ნამოსახლარზე აღმოჩენილ დიადემასთან და აღმოსავლეთ ანატოლიაში არსლან-თეფეს ბორცვის არქეოლოგიურ კომპლექსის ორ დიადემასთან. ეს არტეფაქტები ერთ მხატვრულ ჯგუფს წარმოადგენს. ისინი საშუალებას გვაძლევს, რომ მტკვარ-არაქსის კულტურის ფართო არეალში საქართველოში არსებული სახვითი ტენდენციები განვიხილოთ არა ვიწრო ლოკალური დიაპაზონით, არამედ ფართო სპექტრით;

- **ურარტული სარტყლები საქართველოში** (ნ. გომელაური);
ნაშრომში განხილულია საქართველოს ტერიტორიაზე აღმოჩენილი ურარტული სარტყლების იკონოგრაფიული და მხატვრულ-სტილისტური თავისებურებანი. შედარებითი ანალიზის საფუძველზე გამოვლენილია მათი ურთიერთმიმართება ასურულ, ურარტულ და სკვითურ მასალასთან.

1.2. შუა საუკუნეების ქართული ხუროთმოძღვრება

- **მშენებლობის ორგანიზაცია შუა საუკუნეების საქართველოში** (დ. ხოშტარია)

ნაშრომში წერილობითი წყაროების, არქეოლოგიური და არქიტექტურული მასალის შესწავლის საფუძველზე გამოკვლეულია შუა საუკუნეების მშენებლობასთან დაკავშირებულ საკითხთა ფართო წრე: სამშენებლო მასალის მოპოვება და დამუშავება, მშენებელთა იარაღები, სამშენებლო ხერხები, დაგეგმვა, მშენებლობის პროცესი, უსაფრთხოების ზომები და ინციდენტები. განხილულია ასევე სამშენებლო არტელების სტრუქტურა, შემადგენლობა, სპეციალიზაცია; მათი მნიშვნელობა არქიტექტურული ცოდნის დაგროვებასა და გადაცემაში.

- **იკორთის ტაძარი (არიქტექტურა, ისტორია) /დაწყებული სამუშაოს გაგრძელება/, (თ. სანიკიძე)**

ნაშრომში განხილულია იკორთის ტაძრის (1172 წ.) ისტორია. ახლებურადაა წაკითხული მისი სამშენებლო წარწერები; განხილულია კომპლექსის გენერალური გეგმა, ტაძრის გეგმარების თავისებურებანი, შინაგანი ფორმები და მათი ურთიერთმიმართება, განათების პრინციპი, გარე მასები, ფასადები – ცალ-ცალკე და მთლიანობაში; განსაზღვრულია ძეგლის გამორჩეული მხატვრულ-ისტორიული მნიშვნელობა; ნაჩვენებია, რომ ტაძარი შუა საუკუნეების ქართული ხუროთმოძღვრების საეტაპო ნაგებობაა. გასაგები მიზეზების (ტაძარი მდებარეობს ქ. ცხინვალის რაიონში, სოფ. მეჯვრისხევთან) გამო ნაშრომში ვერ აისახა ძეგლის დღევანდელი მდგომარეობა.

- **გვიანფეოდალური ხანის ქრისტიანული ხუროთმოძღვრების თავისებურება თხინვალას ეკლესიის მაგალითზე** (ი. ელიზბარაშვილი)

ნაშრომი ეძღვნება ქართული ხუროთმოძღვრების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან და თავისი მხატვრული სახით სრულიად უჩვეულო ნიმუშს, თხინვალას დარბაზულ ეკლესიას. საარქივო-ბიბლიოგრაფიული მასალის მოძიების და ეკლესიის ადგილზე შესწავლის საფუძველზე დაზუსტდა მისი თარიღი, სააღმშენებლო ფენები, ეკლესია აიზომა. თხინვალას ეკლესიის მხატვრული სტილისტური ანალიზის საფუძველზე ნაჩვენებია ამ გვიანფეოდალური ხანის ნაგებობის სპეციფიური ნიშნები, რაც

ძირითადად ეკლესიის ინტერიერში საერო არქიტექტურის ელემენტების გამოყენებაში მდგომარეობს.

• **თბილისის ბეთლემის ეკლესია** (დ. თუმანიშვილი)

ბეთლემის ღმრთისმშობლის ("ფეთხაინად" წოდებული) ეკლესია ძველი კალას ერთ-ერთი თვალსაჩინო ნაგებობა, მთლიანად თბილისის ისტორიული ბირთვის ერთ-ერთი განმსაზღვრველ ხუროთმოძღვრულ მახვილთაგანიცაა. ნარკვევის საგანი დღეს მდგომი ნაგებობის ხუროთმოძღვრებაა. მან აშკარად ცვლილება განიცადა XIX ს-ის ბოლოს და XX ს-ის განმავლობაშიც. ტაძარი ორბურჯიანი "ჩაწერილი ჯვრის" ტიპის ნაგებობაა (დას. მკლავის გამყოფი წყვილი ბურჯები – XIX ს-ის დანამატი ჩანს), თუმცა დას. კუთხის სივრცეები – როგორც ყინცვისის წმ. ნიკოლოზის ეკლესიაში დიდ ექსედრებადაა ქცეული. შეისრული თაღები, ტრომპისებრი ჩაღრმავებები აფრებში, სტალაქტიტისებრი ჩანაჭრები გუმბათქვეშა თაღების ძირში – გვიან შუა საუკუნეებზე მიგვანიშნებს. ამავე ეპოქას გვიჩვენებს ფასადთა დამუშავებაც. ყველა მონაცემით, ტაძარი XVIII ს-ის შუა ხანის არქიტექტურის, იმ დროის ქართული ხუროთმოძღვრების ნორმათა და მისწრაფებათა გამომხატველი ნაგებობაა, რაც შეესაბამება პ. იოსელიანის ცნობას მის შესახებ.

• **სვანეთის შვერილაფსიდიანი ეკლესიები** (გ. პატაშური)

ზემო სვანეთის საეკლესიო ხუროთმოძღვრება, ისევე როგორც სახვითი ხელოვნება საუკუნეთა განმავლობაში მჭიდრო კავშირში იყო დანარჩენი საქართველოს კულტურულ ცხოვრებასთან და მუდამ ნაზიარები იქ წარმოჩენილ სიახლეების. თუმცა, სვანი ხუროთმოძღვრები ცდილობდნენ თავისებურად გაეაზრებინათ ესა თუ ის მოტივი. ძირითადი განმასხვავება ბარის ხუროთმოძღვრებისგან ფასადების გაფორმება და კედლის წყობაა (სწორ ხაზზე დალაგებული სვანური შირიმის ერთი ზომის კარგად დაჭრილი კვადრები, მთელ რიგ შემთხვევებში თავისებურადაა გადაწყვეტილი ფასადის თაღნარი და მათი პილასტრ-ლილვის სისტემა). სვანეთში გამორჩეული, ადგილობრივი "ხუროთმოძღვრული სკოლა" (ისვე როგორც მონუმენტური მხატვრობის, ხატწერისა და ჭედურობის შემთხვევაში) არსებობდა. თუმცა ამ "სკოლაშიც" საგრძნობლად განსხვავებული მიდგომებია დეტალებისა თუ ტაძრის საერთო მხატვრული სახის მხრივ.

• **ჰუჯაბის სამონასტრო კომპლექსის ადგილმდებარეობის საკითხისათვის** (ქ. აბაშიძე-დადიანი)

ნაშრომში გახილულია შემდეგი საკითხები: ჰუჯაბის მონასტრის სატაძრო ნაგებობის ფერადოვანი-მხატვრული სახის თავისთავადობა და მისი მიმართება თანადროულ და ზოგადად, ქართული ხუროთმოძღვრებასთან; როგორ ეწერება ტაძრის ეს თვისება რეგიონალურ ხუროთმოძღვრებაში, რა ადგილს იკავებს ჰუჯაბი თანადროულ ტაძართა შორის და ქართული ხუროთმოძღვრების განვითარებაში; მნიშვნელოვანია სამონასტრო კომპლექსის

ადგილმდებარეობის საკითხიც. ადგილი დიდი სამონასტრო კომპლექსისა და მთავარი ტაძრის წარმოშობის ერთ-ერთი განმაპირობებელი მიზეზთაგანია. საკითხი ეხება ისტორიული გზის, „მგლის კარის“ უღელტეხილის მნიშვნელობას ჰუჯაბის მონასტრისა და ტაძრის უშუალო სიახლოვეს არსებობას, ერთის მხრივ, გასასვლელი ტაშირისკენ, და აქედან, ანისისაკენ; სხვა მხრივ, კი ისტორიული ლორესკენ.

• **შუა საუკუნეების ქართველ ოსტატთა სამშენებლო ტექნიკა** (ნ. ნაცვლიშვილი)

ნაშრომში განხილულია შუა საუკუნეების ქართველ ოსტატთა სამშენებლო ტექნიკა და მათ მიერ ეკლესიის იატაკის, გადახურვისა და ფასადების მოსაპირკეთებლად გამოყენებული მასალები. დიდი ადგილი ეთმობა სამშენებლო კერამიკას – კრამიტს, აგურსა და შორენკეცებს. ეთნოგრაფიულ მასალებზე დაყრდნობით აღწერილია მათი დამზადებისა და მოხმარების წესები. განხილულია არქეოლოგიური გათხრების შედეგად აღმოჩენილი გამოსაწვავი ქურები. ქვეთავებადაა წარმოდგენილია კრამიტით, ლორფინითა და ყავარით დაბურული ეკლესიები. მოსაპირკეთებელი მასალებიდან განხილულია მოჭიქული შორენკეცები, რომელსაც ეკლესიათა ფასადების გასაფორმებლად იყენებდნენ.

1.3. შუა საუკუნეების ქართული ქვისა და ლითონის ქანდაკება

• **ხარაგაულის რაიონის სოფ. ჩრდილის წმ. გიორგის ეკლესიის კანკელის ფრაგმენტები მესვეტეთა და მეუღაბნოეთა გამოსახულებებით** (თ. ხუნდაძე)

სოფ. ჩრდილის წმ. გიორგის დანგრეულ ეკლესიაში აღმოჩენილი კანკელის ფრაგმენტების რელიეფურ გამოსახულებათა იკონოგრაფიული და მხატვრულ-სტილისტური ანალიზის საფუძველზე განისაზღვრა კანკელის შესრულების სავარაუდო თარიღი (X-Xსს. მიჯნა) და შესრულდა კანკელის სავარაუდო რეკონსტრუქცია.

• **თეკენების “შველის” ეკლესიის საფასადო სკულპტურა** (ე. კვაჭატაძე)

თეკენების “შველის” დარბაზული ეკლესია სომხური წარწერის მიხედვით 1688 წლით თარიღდება. ეკლესიის მონოფიზიტურობის მიუხედავად, როგორც მის ხუროთმოძღვრულ დეტალებში, ისე ფიგურულ რელიეფებში საქართველოს ამ რეგიონის ეპოქისმიერი სტილი და დამახასიათებელი დეკორატიული ელემენტებია გამოჟღავნებული.

• **შუა საუკუნეების საოქრომჭედლო სახელოსნოები** (თემაზე მუშაობა განსაზღვრულია 2010-2012 წწ.) (ღ. ხუსკივაძე, თ. საყვარელიძე)

ნაშრომში განხილულია XVII ს-ის სამეგრელოს მთავრის, ლევან II დადიანის კარის საოქრომჭედლო სახელოსნო. იგი შუა საუკუნეების სახელოსნოებს შორის ერთადერთია, რომელიც წერილობითაა

დამოწმებული. კათოლიკე მისიონერის, არქანჯელო ლამბერტის გადმოცემით, აქ ათი წლის განმავლობაში ოცზე მეტი ოქრომჭედელი მუშაობდა. თუმცა ამ სახელოსნოს არსებობა დროის უფრო დიდ მონაკვეთს უნდა მოიცავდეს. ხატების წარწერებიდან ცნობილია ზოგიერთი ოსტატის სახელი (ფარემუზ ელბეგიძე, სეხნია გირგოლაძე, ბეუია ტყავძუელიძე), ირკვევა ისიც, რომ დადიანისეულ სახელოსნოს წარწერების სპეციალური შემსრულებელნიც ჰყოლია. სახელოსნოში შემუშავებული კონცეპცია ზოგადად დროისათვის დამახასიათებელ სტილს მისდევს, მაგრამ მას თავისი ხელწერაც გააჩნია და ლითონის ფუძეზე ფერწერული სახეების დატანების ორიგინალური ტექნიკაც. დადიანისეული სახელოსნოს განსაკუთრებული დამსახურება კი ისაა, რომ გვიანფეოდალური ხელოვნების პირობებში, როდესაც გაძლიერდა სპარსული გავლენები, მან შესძლო შეენარჩუნებინა ქართული ჭედურობის საუკეთესო ტრადიციები.

1.4. შუა საუკუნეების ქართული კედლის მხატვრობა

- **დავითგარეჯის ნათლისმცემლის მონასტრის მცირე ქვაბთა მოხატულობანი** (მ. ბულია)

ნათლისმცემლის მონასტრის მცირე ქვაბთა მოხატულობებისგან ზოგი შესწავლილია (იოანე მამასახლისის ეკლესია), დიდი წილი კი დღემდე არ გამხდარა მეცნიერთა კვლევის საგანი. კვლევისას გაირკვა ქვაბთა უმრავლესობის ფუნქცია. შემორჩენილია – მცირე ეკლესიები (იოანე მამასახლისის ეკლესია; ვედრებიანი ქვაბი), სამარტომყოფელოები (სამართომყოფელო წერაქვიანი ბერის გამოსახულებით); უაფსიდო მოხატული ქვაბის ფუნქციის დადგენა დაბეჯითებით ვერ მოხერხდა (სავარაუდოდ, სამარტომყოფელოა); მოხატულობათა იკონოგრაფიული პროგრამების შესაწავლის საფუძველზე დადგინდა მათი კავშირი გარეჯის სხვა მონასტერთა მსგავსი დანიშნულების სათავსთა მოხატულობებთან (სამარტომყოფელო წერაქვიანი ბერის გამოსახულებით; უაფსიდო ქვაბი ღმრთისმშობლისა და მეომართა გამოსახულებებით); სტილური ანალიზის საფუძველზე მოხატულობები დათარიღდა (სამლოცველო ვედრების გამოსახულებით – XI-XII სს-თა მიჯნა; უაფსიდო ქვაბი ღმრთისმშობლისა და მეომართა გამოსახულებებით – XIII ს-ის II ნახ.). გაიმიჯნა და დათარიღდა ერთი ანსამბლის მოხატულობათა სხვადასხვა ფენა (სამართომყოფელო წერაქვიანი ბერის გამოსახულებით XIII ს-ის დასაწ., XIII ს-ის ბოლო–XIV ს-ის დასაწ.).

- **ისტორიული პორტრეტი XIII-XIV სს. კედლის მხატვრობაში** (ქ. მიქელაძე)

ნაშრომში განხილულია XIII-XIV საუკუნეთა ისტორიული პორტრეტის ერთი ჯგუფი, კერძოდ სამცხის ათაბაგთა, ჯაყელთა პორტრეტები საფარის მონასტრის წმ. საბას ტაძარსა და მიძინების ეკლესიაში, ჭულეს

წმ. გიორგის ეკლესიასა და ზარზმაში. აგრეთვე ლასურისძეთა პორტრეტები საფარის მონასტრის სამრეკლოში. თითოეულ ძეგლი ცალკე ქვეთავშია განხილული. იკონოგრაფიული და სტილური ანალიზის საფუძველზე გამოვლენილია ჯაყელთა პორტრეტებისთვის დამახასიათებელი ნიშნები.

• **ჭულეს წმ. გიორგის ეკლესიის მოხატულობა (მ. ჯანჯალია)**

კვლევა ჭულეს წმ. გიორგის ტაძრის მხატვრობის სარესტავრაციო სამუშაოების პარალელურად მიმდინარეობდა და ამ სამუშაოების შედეგად გამოვლენილ ახალ მონაცემებს ითვალისწინებს. ჩრდ. ბურჯზე ნაკლულ-დაზიანებული ფრესკული წარწერაა, რომლის წაკითხვასაც ეფუძნება ტაძრის მხატვრობისა და ხუროთმოძღვრების დღემდე მიღებული თარიღი - 1381 წელი. კვლევის შედეგად გამოვლინდა მოხატულობის 2 ფენა. ტაძრის გუმბათის სფეროში, სარკმელთა წირთხლებისა და გუმბათქვეშა თაღების ნაწილზე და დას. კედლის ზედა მონაკვეთზე მხატვრობის ქვედა ფენა აღმოჩნდა; იგივე ფენა დაზიანებული მცირე ფრაგმენტების სახით, არსებითად, მთელ ინტერიერშია გამოვლენილი. მხატვრობის ამ, პირველი ფენის თარიღი სავარაუდოდ XIII ს-ით განისაზღვრა; მოხატულობის ზედა, ჯაყელთა პორტრეტების შემცველი ფენის თარიღი კი ისტორიული მონაცემების დამატებითი შესწავლის შედეგად დაზუსტდა (უეჭველად განსაზღვრული მისი ზედა ზღვარია - 1308, ბექა ჯაყელის გარდაცველების დღესმიღებული თარიღი). დადგა ჭულეს მოხატულობის მხატვრული სახის ინტერპრეტაციისა და ქართულ თუ ბიზანტიურ მხატვრობასთან მისი მიმართების საკითხები, რაც შუა საუკუნეების ქართული სახვითი ხელოვნებისა და კულტურის ეპოქისეული თუ რეგიონული თავისებურებების შემდგომი შესწავლისათვის იქნება საყურადღებო.

• **ხობის ტაძარი და მისი სხვადასხვა დროის მოხატულობანი (ი. ხუსკივაძე)**

ხობის ტაძრის სხვადასხვა დროის (XIII ს-ის დას. – XVIII ს-მდე), სკოლებისა და განსწავლის ოსტატთა მიერ შექმნილი მოხატულობა იმჟამინდელ მხატვრულ მისწრაფებებთან ერთად, ნათლად წარმოგვიდგენს როგორც სანიმუშო მასალისადმი დამოკიდებულებას, ისე შესრულების მანერის თავისებურებას. მოხატულობათა ეტაპობრივმა განხილვამ გვიჩვენა რავარად აირეკლება მოსესხებულ კანონიკურ სქემებთან შედარებით ის განსხვავებული, ოსტატისმიერი თავისებურებანი, რომლებიც ადგილობრივ მხატვრულ ტრადიციებს შეგვახსენებს. ამგვარი სწრაფვა განსაკუთრებით ტაძრის შენების თანადროული (XIII ს-ის დასაწყისი) მოხატულობის ფრაგმენტში (ცენტრალური ნავის სამხ. კამარა) ჩანს. იგივე თუმცა განსხვავებული სახით ეხება დას. კედლის XVI ს-ის მხატვრობასაც, რომელიც ძირითადად იმჟამინდელი ე. წ. ოფიციალურ ძეგლთა რიგშია მოქცეული, მაგრამ ხალხური შემოქმედებითი აზროვნებისთვის დამახასიათებელ ნიშნებსაც ამჟღავნებს. ტაძარში სამი სხვადასხვა დროის ე.წ. პალეოლოგოსური სტილის მხატვრობაცაა

შემორჩენილი – შერგილ დადიანის ეგვიპტურში (XIII-XIV სს. მიჯნა), ვამეყ დადიანის ეგვიპტურში (XIV ს. ბოლო); ხოლო XVII ს-ის 40-იანი წწ.-ის ნიკიფორე ჩოლოყაშვილის მიერ მოწვეული ოსტატების ნახელავი პალეოლოგოსური სტილის პოსტბიზანტიურ გასქმატურებულ ნაირსახეობას გვთავაზობენ.

• **"პალეოლოგოსთა სტილის" დამკვიდრება-გადამუშავების თავისებურებანი ზემო სვანეთის კედლის მხატვრობაში** (მ. ყენია)

კვლევამ დაადასტურა, რომ სვანეთის "პალეოლოგოსთა ხანის" (XIII-XIV სს-თა მიჯნა – XIV-XV სს-თა მიჯნა) მოხატულობებს შორის რამდენიმე ჯგუფის გამოყოფაა შესაძლებელი: 1. ენაშის (ძირითადი ფენა, XIII-XIV სს-თა მიჯნა [ძველის მიდევნებით ერთიანად გადაწერილი გვიანა ხანაში]; ლაღამის მაცხოვარი (ზედა ეკლესია, ინტერიერი და ფასადები XIV ს-ის შუა ხანა); ფარის სვიფის ჯგრაგი (XIV ს-ის მიწურული). 2. მხერი (XIV ს-ის შუა ხანა); ლაშთხვერის თარინგხელი (საკურთხეველი: XIV ს-ის შუახანა, დარბაზი და ფასადები – XIV-XV სს-თა მიჯნა). 3. ღეშტერის კაიშე-თარგლეხური (XIV ს-ის II ნახ.). მოხატულობათა ანალიზი ცხადყოფს ახალი სტილის მეტად თავისებური სახით დამკვიდრება-განვითარებას სვანეთში. იკვეთება ორი უარსებითესი მიდგომა, რომელიც საზიაროა განსხვავებული მოხატულობებისთვის და განაპირობებს ადგილობრივ ნიადაგზე ახალი სტილის გადამუშავების თავისებურებებს; ესაა: ა. ერთგვარი "ნოსტალგიური" უკანმიქცევა წინარე საუკუნეთა გამოცდილებისკენ – ოსტატები ცდილობენ შეინარჩუნონ ძველი არქიტექტონიკური სისტემა; ბ. ახალი სტილის სხვადასხვა მახასიათებელთა არაერთგვაროვნად, განსხვავებული ოდენობით შემოტანა ყოველ ცალკეულ მოხატულობაში.

• **იკვის წმ. გიორგის ეკლესიის მოხატულობა** (დაწვებული სამუშაოს გაგრძელება, თემა გარდამავალია), (ე. გედევანიშვილი)
2010 წელს შესრულდა იკვის წმ. გიორგის ეკლესიის მოხატულობის ფოტო-ფიქსაცია, მხატვრობის აღწერა და იკონოგრაფიული ანალიზი. დაწვებულია მოხატულობის მხატვრულ-სტილისტურ თავისებურებათა კვლევა.

• **გვიანი შუა საუკუნეების გუმბათის დეკორატიული სისტემა** (სვეტიცხოველი, სამთავრო, წილკანი, ნიკორწმინდა). *თემაზე მუშაობა განსაზღვრულია 2010-2011 წწ. (ი. მამიაშვილი)*

2010 წელს შესრულდა სვეტიცხოველის, სამთავროს, წილკნისა და ნიკორწმინდის ეკლესიათა გუმბათების მოხატულობის აღწერა; დამუშავდა თემასთან დაკავშირებული სპეციალური სამეცნიერო ლიტერატურა.

1.5. შუა საუკუნეების ქართული ხელნაწერი წიგნის დასურათება

- **ქართული საეკლესიო გრაგნილების მხატვრული გაფორმება** (ე. ედიშერაშვილი)

მხატვრობით შემკული საეკლესიო გრაგნილების ქრონოლოგიური საზღვრები XII-XVIII საუკუნეებში ექცევა. უმრავლესი მათგანი XIV-XV საუკუნეებს მიეკუთვნება. ნიმუშების უმეტესობა წარმოადგენს კონდაკებსა და ჟამისწირვებს. საეკლესიო გრაგნილების მხატვრული გაფორმება საინტერესო სურათს იძლევა სტილის თვალსაზრისით. მათი მოხატულობა თანადროული სახვითი ხელოვნების – ხელნაწერი წიგნისა თუ კედლის მხატვრობის ტენდენციების პარალელურად ვითარდება. თუ XII საუკუნის გრაგნილები ე. წ. კლასიკური ხანის მხატვრული ტენდენციების თანაზიარია, XV-XVI საუკუნეებში ვხედავთ ე. წ. ხალხური ნაკადის ნიშნების მატარებელ ნიმუშებსაც, ხოლო XVII-XVIII საუკუნეთა ხელნაწერები კი იმ პერიოდში ქართულ სახვით ხელოვნებაში მომძლავრებული აღმოსავლური თუ დასავლურ-რუსული გავლენის მატარებელი არიან.

1.6. შუა საუკუნეების ქართული სახვითი ხელოვნების იკონოგრაფია

- **აგარა ურაველის მოხატულობა** (ა. ოქროპირიძე)

ნაშრომი განიხილავს ურაველის აგარის (X ს.) ეკლესიის საკურთხეველში დაცულ ფრესკული მხატვრობის ფრაგმენტებს, რომელთაც დიდი მნიშვნელობა აქვთ ქართულ მონუმენტური მხატვრობის ისტორიის ზოგადი სურათის წარმოჩენისათვის. მასალა განხილულია შეძლებისდაგვარად მრავალმხრივ და ფართო კონტექსტით. მოხატულობა სავარაუდოდ – X საუკუნის მეორე ნახევარით თარიღება.

- **ღმრთისმშობლის თემა ქართულ ჭედურობაში** (კ. მაჩაბელი)

ნაშრომში განხილულია ღმრთისმშობლის წმინდა სახე X-XI საუკუნეების ვერცხლის ჭედური ხატებზე და საღმრთისმსახურო ნივთებზე. ღმრთისმშობლის სხვადასხვა იკონოგრაფიული ტიპები შეჯერებულია თანადროულ ბიზანტიურ ხელოვნებაში გავრცელებულ სახეებთან. შედარებითი იკონოგრაფიულ-სტილური ანალიზის შედეგად დადგენილია საქართველოში ღმრთისმშობლის ხატის მხატვრული თავისებურებები. ქართველ ოსტატთა მიერ შექმნილი დედაღვთისას სახეები განსაკუთრებულ თავისთავადობას ავლენს და ხშირ შემთხვევაში შეუძლებელია მათი მიკუთვნება რომელიმე ცნობილი ბიზანტიური იკონოგრაფიული ტიპისადმი. ღმრთისმშობლის ქართული ჭედური ხატების სახეები მნიშვნელოვნად ავსებს ქრისტიანული იკონოგრაფიის ამ დიდ თემას. ნაშრომი ღმრთისმშობლის სახისადმი მიძღვნილი დიდი გამოკვლევის ნაწილია, რომელმაც უნდა მოიცვას უფრო ფართო ქრონოლოგიური დიაპაზონი და ქართული სახვითი ხელოვნების სხვადასხვა დარგი.

1.7. პატრონაჟი, კულტი და ხელოვნება

- **წმინდა ხატების თაყვანისცემის ვიზუალური ტრადიცია შუა საუკუნეების საქართველოში** (ნ. ჭიჭინაძე)

საკუთრივ ხატწერის ქმნილებების გარდა ხატების ისტორიის აღდგენისათვის მნიშვნელოვანი პირველადი მათი გამოსახულებები ქრისტიანული ხელოვნების სხვა დარგებში (მაგ. მინიატურულ და კედლის მხატვრობაში). ხატების გამოსახულებები ბიზანტიურ კედლის მხატვრობასა და ხელნაწერთა ილუსტრაციებში კარგადაა ცნობილი. ეს ტრადიცია უწინარეს ყოვლისა ხატების მნიშვნელობაზე, მათ განსაკუთრებულობაზე მეტყველებს. ქართულმა კედლის მხატვრობამ შემოგვინახა თავისებური გამოსახულებები - ხატების ფრესკული იმიტაციები, რომლებიც გვხვდება როგორც ეკლესიათა ინტერიერებში, ისე ფასადებზე. კვლევის მიზანი იყო დაგვედგინა, თუ რა გარემოებებითა და მოტივაციით იყო გაპირობებული ხატების გამოსახვა შუა საუკუნეების საეკლესიო კედლის მხატვრობაში, რა სიმბოლური საზრისი და რიტუალური ფუნქცია ჰქონდათ მათ.

1.8. ხელოვნების ნაწარმოებთა კორპუსები

- **ზემო სვანეთში დაცული შუა საუკუნეების ქართული ჭედური ხელოვნების ძეგლთა კორპუსი** (მთავარანგელოზთა ხატები), *დაწვებული სამუშაოს გაგრძელება (რ. ყენია)*

განხორციელდა მესტიის მუზეუმში დაცული მთავარანგელოზთა ჭედური ხატების კლასიფიკაცია, აღწერა დამხატვრულ-იკონოგრაფიული ანალიზი.

1.9. ახალი და თანამედროვე სახვითი ხელოვნების განვითარების ისტორია

- **ნიკო ფიროსმანი და მისი როლი ახალი ქართული ფერწერის ჩამოყალიბებაში** (გ. ხოშტარია)

ნაშრომში წარმოდგენილია უახლესი დროის სოციო-კულტურული დახასიათება, როგორც მოდერნიზმის ზოგადი საფუძველი. გამოკვეთილია უახლესი დროის სპეციფიკა საქართველოში - ქართული ტიპოლოგია, მისი სახე და მადეტერმინირებული ფაქტორები. ქართული კულტურის და მხატვრობის მიმართება ევროპულ ხელოვნებასთან, ახალ და უახლეს დროში. ნ. ფიროსმანაშვილის შემოქმედების ისტორიული ლოგიკა, მხატვრული მეთოდი, მხატვრული წყობის სპეციფიკა და მისი მიმართება XX საუკუნის ქართულ მხატვრობასთან.

- **პირველი პროფესიონალი ფერმწერები** /თემა გარდამავალია/ (დ. ლეხანიძე)

ამ ეტაპზე შესრულდა კვლევისთვის აუცილებელი წინასწარი სამუშაოები: დამუშავდა პერიოდული გამოცემები; შედგა ბიბლიოგრაფია; მოძიებულ იქნა მხატვართა ნამუშევრების ადგილმდებარეობა (მუზეუმებში, კერძო კოლექციებში). კვლევა ძირითადად ფერმწერ ალექსანდრე მრეველიშვილის შემოქმედებას დაეთმო, რომელიც თანამედროვე ქართული პროფესიული ფერწერის ისტორიის სათავეებთან დგას. მისი შემოქმედება არ გამოირჩევა რთული პრობლემებითა და ფორმების საგანგებო ძიებებით, მაგრამ ა. მრეველიშვილმა თავისი წვლილი მაინც შეიტანა თანამედროვე ქართული ხელოვნების ჩამოყალიბების საქმეში.

- **თბილისური სკოლა** (მ. ციციშვილი)

XIX ს-ის ქართული პორტრეტული მინიატურა წარმოადგენს „ტფილისური პორტრეტული მხატვრობის“ ნაწილს, მაგრამ იგი სრულიად უცნობია და აქამდე არაა გამოკვლეული. ამჟამად მომზადდა სამოცი პორტრეტის პასპორტი. ყველა ნიმუში შექმნილია XIX ს-ის მანძილზე. ამ პორტრეტების უმეტესობა შესრულებულია ქალაქში ან მუყაოზე ფანქრით, ტუშით და აკვარელით. პორტრეტების შედარებით მცირე ნაწილი (დაახლოებით 15-20 ნიმუში) ფაიფურის გულსაკიდ მედალიონებს წარმოადგენენ, რითაც კიდევ უფრო მეტადაა გამოკვეთილი მათი მემორიალური ხასიათი თუ დანიშნულება. ყველა პორტრეტი შესრულებულია „ტფილისური პორტრეტული სკოლის“ კანონების დაცვით.

- **ექსპრესიონისტული ტენდენციები ქართულ მხატვრობაში** /თემა გარდამავალია/ (ც. კილაძე)

კვლევის მიზანია წარმოაჩინოს ქართული მოდერნისტული მხატვრობისთვის დამახასიათებელი ინდივიდუალური ნიშნები და თვითმყოფადობა და მისი მიმართება ევროპული მხატვრობის ტენდენციებთან. ამ ეტაპზე, ნაშრომში განიხილულია შ. ქიქოძის ავტოპორტრეტები თანადროული ქართული და ევროპული მხატვრობის კონტექსტში.

- **ქართული გამოყენებითი გრაფიკის საფუძვლები** (მ. გაჩეჩილაძე)

ნაშრომში ქართული ბეჭდური წიგნის განვითარების საწყისი ეტაპია მიმოხილული. საქარველოში გრაფიკის ხელოვნება, როგორც სახვითი ხელოვნების დარგი XX ს-ში ყალიბდება, თუმცა მისი აქტიური დასაწყისი (გამოყენებითი გრაფიკის სახით) XIX ს-ის ბოლოდან ფიქსირდება. გამოყენებითი გრაფიკის ჩანასახად შესაძლოა 1629 წ-ს რომში გამოცემული პირველი ქართული ბეჭდური წიგნები მივიჩნიოთ. XVIII ს-ის ბოლოს და XIX ს-ის დას.-ში ქართული წიგნის თანამდევ ელემენტად ჩნდება სუპერ-ექსლიბრისი, ხოლო XIX ს-ის ბოლოს –

„კლასიკური“ ექსლიბრისიცი გვხვდება. XIX ს-ის II ნახევრიდან გამოყენებით გრაფიკას სათვალრო წარმოდგენებისთვის შესრულებული აფიშებიც ემატება; თბილისის სტამბებში იბეჭდება ღია ბარათები, ვითარდება საჟურნალო-საგაზეთო მხატვრობაც. ქართული პირველნაბეჭდი წიგნები უფრო ევროპულ და რუსულ გამოცემებს ემსგავსება, XIX ს-ის II ნახევრიდან კი მატულობს ეროვნული ნიშნები.

• **XX ს-ის დასაწყისის ქართული დაზგური გრაფიკა** /თემა გარდამავალია/ (მ. მეძმარიაშვილი)

2010 წელს დამუშავდა თემის ერთ-ერთი ნაწილი: „თბილისის ხედები ქართველი მხატვრების გრაფიკაში“. მომზადდა მასალა დ. კაკაბაძის, დ. გველესიანის, ვ. ბებუთოვა-გაბუნისა, გ. კვესისა და ნ. ჩერნიშკოვის შემოქმედებიდან. გადაღებულია ფოტოები; მომზადდა ნამუშევრების მოკლე ანოტაციები და აღწერა; შედგენილია მხატვრების მოკლე ბიოგრაფიები.

• **ფუტურისტული მიმართულება ქართულ მხატვრობაში** (მ. ჩიხრაძე)

ნაშრომი შეისწავლის თანამედროვე ხელოვნების ფუტურისტულ მიმდინარეობას და მის ჩამოყალიბება-განვითარებას საქართველოში. ფუტურიზმი განიხილება, როგორც ავანგარდის გამოვლინება ქართულ მხატვრულ რეალობაში. შესწავლილია საქართველოში ფუტურიზმის ფუძემდებლების ილია და კირილე ზდანევიჩების შემოქმედება და მათი წვლილი ფუტურისტულ მიმდინარეობაში თბილისური ავანგარდის ფარგლებში. განსაკუთრებითაა გამოგვეთილი ორგანიზაცია "41 გრადუსის" საქმიანობა და მის მიერ დაბეჭდილი ფუტურისტული წიგნები. განიხილულია აგრეთვე დადაიზმის ჩანასახები ილია ზდანევიჩის მიერ 1917-1920 წწ.-ებში გაფორმებულ და შექმნილ ბროშურებში. ნაშრომი განიხილულია ფუტურიზმი მხატვრობაში, კერძოდ, ი. გამრეკელის, ბ. გორდეხიანის, კ. ზდანევიჩის და სხვათა შემოქმედებაში. ცალკეა შესწავლილი ფუტურისტულ/დადაისტურ ჟურნალი H2SO4. ნაშრომის მიზანია განიხილოს ფუტურისტული მიმართულება ქართულ ხელოვნებაში და მისი როლი თბილისური ავანგარდის განვითარებაში.

• **მოდერნი ქართულ ხელოვნებაში** /თემა გარდამავალია/ (ნ. ყიფიანი)

ნაშრომი იკვლევს 1910-1920-იანი წლების ქართული მოდერნიზმის თავისებურებას, ეყრდნობა რა მხატვართა შემოქმედების, უფრო კი მათ ცალკეულ, ყველაზე მნიშვნელოვან მხატვრულ ნაწარმოებთა ანალიზს, იმ პერიოდის პუბლიკაციებს და მწერლებისა და პოეტების ნააზრევს. ნაშრომი მიზნად ისახავს შეძლებისდაგვარად გამოავლინოს ის მსოფლმხედველობითი საძირკველი, რომელიც განაპირობებს ქართული მოდერნიზმის აღნიშნულ თავისებურებას, რომლის მატარებელიც ის აშკარად არის, მოიაზროს თუ როგორ აღიქვამს სამყაროს ქართული მოდერნიზმი, რა დამოკიდებულება აქვს მას საკუთარ თანამედროვეობასთან და საკუთარ წარსულთან, მხატვრული

შემოქმედების რა პრინციპებს ამკვიდრებს ის, რითი ერთიანდება ის მოღერნისტულ ეპოქასთან და რითი განსხვავდება იგი ამ ეპოქისგანვე.

• **ქართული ქანდაკება 1930-1950-იან წლებში** /თემა გარდამავალია/ (ნ. მირცხულავა)

საკითხის შესწავლისთვის ახალი მეთოდია შემუშავებული. იმის გამო, რომ ქართული ხელოვნების იდეოლოგიურ მიმართულებას მხოლოდ სოც. რეალიზმის მხატვრული მეთოდი განსაზღვრავდა, სრული ობიექტური სურათის წარმოდგენა შეუძლებელია მასალის ხელახალი შესწავლისა და გადააზრების გარეშე. დღემდე ამგვარი კუთხით კვლევა არ განხორციელებულა, რადგან ქართული საბჭოთა ხელოვნების შესახებ არსებული ფრაგმენტარული კვლევები ამ საკითხის წინ წამოწევას არ ისახავდა მიზნად. სოცრეალიზმმა ახალი პრობლემის წინაშე დააყენა ხელოვნების ყველა უანრი. ტრადიციული ნიშნების რღვევით დაიწყო მათი ახალი სახეობების ფორმირება, ახალი ფუნქცია მიენიჭა ქანდაკებას. ეპოქის სიმბოლოდ ქცეულმა გრანდიოზულმა მონუმენტებმა, რომლებიც „სოციალისტური კლასიციზმის“ ანუ „სტალინის ამპირის“ „საავტორო“ არქიტექტურის საშუალებით შექმნა ახალი საკრალური სივრცე, დიდი როლი ითამაშა განსაკუთრებული სიმბოლიკის მქონე ძველი სივრცის დომინანტების შეცვლაში. ამ პერიოდში მოღვაწე მოქანდაკეების და ქართულ ქანდაკებაში მიმდინარე პროცესების შესახებ სათანადო მასალები მოძიებული იქნა: არქივებში; ასევე დამუშავდა პერიოდულ გამოცემებში გაბნეული ცნობები, ფოტო და დოკუმენტური მასალა.

• **საქართველოში მოღვაწე უცხოელი მხატვრები** /თემა გარდამავალია/ (ნ. ჭოლოშივილი)

2010 წელს მუშაობა მიმდინარეობდა საქართველოს მუზეუმების ფონდებსა და კერძო კოლექციებში დაცულ გერმანელი მხატვრების ფერწერულ და გრაფიკულ ნაწარმოებებზე. განხორციელდა ნამუშევრების ფოტოფიქსაცია და ზოგიერთი უცნობი ავტორის ნაწარმოების იდენტიფიკაცია. მომზადდა 12 მხატვრის (ა. კლიუნდერი, ი. ფრიდრიცი, ვენინგერი, პ. ფონ ფრანკენი, ბერგენი, ჰ. ფრანკენი, თ. ჰორშელტი, მ. ტილკე, რ. კ. ზომერი, ო. შმერლინგი, ა. ზალცმანი, ბ. ფოგელი) 102 ნაწარმოების პასპორტი.

• **1950-იანი წლების ქართული ფერწერა** (ლ. ანთელავა)

XX ს-ის 50-იანი წლების ბოლო აღინიშნა მხატვართა მთელი პლეადის ე.წ. ორმოცდაათიანელთა გამოჩენით, რომლებმაც მიიპყრეს კრიტიკოსთა და ხელოვნებისმცოდნეთა ყურადღება. მათ რიგებშია არაერთი მხატვარი, რომელიც საგანგებო შესწავლის საგანი გახდა; ზოგიერთ მათგანზე არსებობს მონოგრაფიული გამოკვლევები. ჩვენს სწრაფცვლად სამყაროში გასული საუკუნის ნებისმიერი მოვლენა გადააზრებას ექვემდებარება იმიტომაც, რომ დღევანდელობა სრულიად განსხვავებული კულტურული რეალობაა. „ორმოცდაათიანელთა“ შემოქმედების ხელახალი შესწავლა,

ჩვენი არც თუ შორეული წარსულის ახალი ხედვით გააზრება სხვაგვარად დაგვანახებს იმ ეპოქას, რომელზედაც დღეს მყარად ჩამოყალიბებული (და პოლიტიკურად ანგაჟირებული) სტერეოტიპი არსებობს. ნარკვევში – „ორმოცდაათიანელები“ – ეს კულტურული მოვლენა განიხილება როგორც ფენომენი.

- **1940-1950-იანი წლების ქართული ფერწერა (ს. ლეჟავა)**

ნაშრომში მიმოხილულია 1950-60-იანი წლების ქართული დაზგური ფერწერის წამყვანი მხატვრების შემოქმედება (ზ. ნიჟარაძე, ჯ. ხუნდაძე, ა. ბანძელაძე, თ. მირზაშვილი, გ. ქუთათელაძე, ა. ვარაზი და სხვათა). გარდა კონკრეტული მხატვრების შემოქმედებისა განხილულია ამ ეპოქის ზოგადი პრობლემატიკა სოციალურ-პოლიტიკურ, კულტურულ, ისტორიულ და ესთეტიკურ ასპექტში. სათანადო ყურადღება ეთმობა ერთ მხრივ, ტრადიციასთან მიმართებას, (როგორც ადგილობრივ, ისე მსოფლიო მასშტაბით) და მეორე მხრივ, კონტექსტს XX ს-ის მონაპოვრებთან მიმართებით, რაც კვლევის ახლანდელ ეტაპზე აქტუალურია.

- **ქართული მოდერნიზმის თეორიული საფუძვლები (1910-იანი წლები), (თ. ტაბატაძე)**

1910-1930-იანი წწ-ის ქართული მოდერნიზმის მსოფლმხედველობრივი ორიენტირების განსაზღვრა თუ ახალი ფორმალურ-ენობრივი სისტემის ძიება XX საუკუნის დასაწყისშივე საკმაოდ ინტენსიური ინტელექტუალური პროცესი იყო. მაგრამ დღეისათვის ეს თანადროული თეორიული ტექსტები ნაკლებადაა გამოვლენილი და შესწავლილი. არადა, ქართული მოდერნიზმის რავგარობის განსაზღვრა შეუძლებელია მხატვრების, ლიტერატორების, მწერლებისა და პოეტების თეორიული ნააზრვეის ანალიზის გარეშე. ამ მიზნით ნაშრომში განხილულია XX ს-ის დასაწყისის ყველა მნიშვნელოვანი სახელოვნებო გამოცემა (ჟურნალები: “ცისფერი ყანწები”, “თეატრი და მუსიკა”, “ხელოვნება”, “თოლაბულისის სარტყელი”, “მეოცნებე ნიამორები”, “შვიდი მნათობი”, “მნათობი”, “ლეილა”, “გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალი”, ARS, Феникс, Куранты, Орион, გაზეთები: 41^ე, Новый день, Фигаро, ბარრიკადი, საქართველო). ტექსტების ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა ქართული მოდერნიზმის ძირითადი თეორიული მიმართებები და მსოფლმხედველობრივი ორიენტირები.

- **ანოტირებული ბიბლიოგრაფიის შეგენა ახალი და თანამედროვე ქართული ხელოვნების საკითხებზე - პერიოდული გამოცემების მიხედვით /თემა გარდამავალი/ ნ. ჭინჭარაული**

2010 წელს შედგენილ იქნა ჟურნალის „ხელოვნება“ 1935 წლის და ჟურნალის „საბჭოთა ხელოვნება“ 1936-1941 და 1954-1961 წლების გამოცემებში სახვითი ხელოვნების შესახებ სტატიების სრული ბიბლიოგრაფია. ბიბლიოგრაფიას დართული აქვს დარგობრივი საძიებელი.

1.10. ახალი არქიტექტურის განვითარების ისტორია

- **XIX ს-ის ქართული არქიტექტურა** (მ. მანია)

კვლევა ჩატარდა თბილისის უძველესი უბნის სეიდაბადის (საკუთრივ თბილისის) ერთ მონაკვეთში, რომელიც მდებარეობს საკუთრივ თბილისის შუაგულში, დღევანდელი იოსებ გრიშაშვილის ქუჩის დასავლეთით და შემოფარგლულია ერთმანეთის მიმართ მეტ-ნაკლებად პარალელურად მდებარე ხუციშვილის (ყოფილი ცურტაველის) ქუჩითა და თელეთის I შესახვევით. შესრულდა საველე სამუშაო (ფოტოფიქსაცია, ცალკეული შენობების აღწერა).

- **საქართველოს XIX ს-ის მიწურულისა და XX საუკუნის 1920-იან წლების არქიტექტურა** /თემა გარდამავალია/ (თ. გერსამია)

მიმდინარე წელს დამუშავდა თემასთან დაკავშირებული სპეციალური ლიტერატურა და ეროვნულ ბიბლიოთეკასა და ცენტრალური ისტორიული არქივის ბიბლიოთეკაში დაცული XIX-XX სს-ის პრესა, სადაც მოპოვებულ იქნა ცნობები იმ ნაგებობათა მშენებლობის შესახებ, რომლებიც კვლევისთვისაა საინტერესო. დამუშავდა ცენტრალური ისტორიული არქივისა და თბილისის საქალაქო არქივის ფონდებში დაცული გრაფიკული მასალაც (შენობათა პროექტები). კვლევის შედეგად შერჩეულია იმ პერიოდის ყველაზე დამახასიათებელი და მნიშვნელოვანი შენობა-ნაგებობათა ნიმუშები. მოპოვებულია მათი თავდაპირველი პროექტები.

- **ქართული არქიტექტურა 1930-1950-იან წლებში** (ლ. ანდრონიკაშვილი)

ნაშრომი ეხება ქართული არქიტექტურის განვითარებას XX ს-ის 30-50-იან წლებში. ეს პერიოდი ცნობილია როგორც საქართველოში საბჭოთა არქიტექტურის დამკვიდრების ხანა. მკაცრი იდეოლოგიური ჩარჩოებისა და პიროვნული შემოქმედებითი თავისუფლების შეზღუდვის მიუხედავად, იმ დროის არქიტექტურა გამოირჩევა სტილის მკაფიოებით და უდავო ხარისხით. ამის ნიმუშია საქართველოში მოღვაწე ქართველი და უცხოელი ავტორების შემოქმედება (სევეროვი, შჩუსევი, კალგინი, ტერ-მელიქოვი, ქურდიანები, მეღია და სხვა). ნაშრომში შეფასებულია თვითოეული არქიტექტორის მოღვაწეობა და არატრადიციული, ობიექტური სახითაა წარმოდგენილი მათი შემოქმედება.

1.11. ქართული სცენოგრაფია

- **XIX-XX საუკუნეთა მიჯნის თეატრის მხატვრობა** (ე. თუმანიშვილი)

XIX-XX სს. მიჯნის ქართული სათეატრო მხატვრობის შესწავლისათვის უაღრესად საინტერესოა იმის გარკვევა, რას წარმოადგენდა იმხანად

ქართული სასცენო ხელოვნება, კერძოდ, სათეატრო მხატვრობა და რა გზით განვითარდა იგი იმ ფონზე, როცა XX ს-ის დამდეგს ქართულ სცენაზე მოღვაწეობდნენ მოსკოვის სამხატვრო თეატრის სკოლაგამოვლილი ა. წუწუნავა, ამ თეატრის პრინციპების მიმდევრები კ. ანდრონიკაშვილი, მ. ქორელი და სხვ. რა შეითვისა და როგორ “გადაამუშავა” ეს ახალი თავის ყაიდაზე ქართულმა სცენამ. ამის გარკვევის საშუალებას იძლევა აღნიშნული პერიოდის ჟურნალ-გაზეთებში გამოქვეყნებული საკმაოდ ვრცელი და საინტერესო მასალა, რისთვისაც დამუშავდა XIX ს-ის 90-იანი წლებისა და XX ს-ის 10-20-იანი წლების პერიოდიკა.

- **კონსტრუქტივიზმი ქართულ თეატრში** (თ. ბელაშვილი)
ქართულ სცენოგრაფიაში, მართალია, ძნელია კონსტრუქტივიზმის, როგორც ცალკე მიმდინარეობის გამოკვეთა, თუმცა მან მაინც კპოვა ხორცშესხმა თეატრის მხატვრობაში. საქ. თეატრის, მუსიკის, კინოსა და ქორეოგრაფიის მუზეუმში მოძიებულ იქნა კონსტრუქტივისტულ სტილში შესრულებული დეკორაციებისა და კოსტუმების თეატრალური ესკიზები. შესწავლილ იქნა მარჯანიშვილის, რუსთაველისა და მოზარდმაყურებელთა თეატრების მუზეუმებში დაცული მასალაც. ესკიზებთან ერთად დამუშავდა დოკუმენტური მასალა და XX ს-ის 20-30-იანი წლების პერიოდიკა.

- **ქართული თეატრის მხატვრობის წამყვანი ხელოვნები** (მ. ოკლეი)
ნაშრომში წარმოდგენილია ქართული სცენოგრაფიის განვითარების პროცესი XX საუკუნის მანძილზე. გამოკვეთილია, რომ იგი მხატვრულ-სტილისტური თვალსაზრისით ყოველთვის იდგა ქართული ხელოვნების ავანგარდში. ქვეყნისათვის ყველაზე რთულ პერიოდში თეატრი მხატვრისათვის ხდება თავისებური „ნიშა“, სადაც მას შეეძლო თავისუფლად გამოეფლინა თავისი დამოკიდებულება ხელოვნებისადმი; თეატრალური სივრცე გახდა დახურული „ლაბორატორია“, თავშესაფარი თამამი ექსპერიმენტებისათვის. ქართული სცენოგრაფია გამოირჩევა ფორმის და შინაარსის დიდი მრავალფეროვნებით. ის ეტაპობრივად ახორციელებდა მსოფლიო სცენოგრაფიაში არსებულ მხატვრულ ტენდენციების დამკვიდრებას ქართულ სცენაზე და ანვითარებდა მას თავისი თეატრალური „ესთეტიკის“ გაგების შესაბამისად.

1.12. კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის მეთოდოლოგია

- **მცხეთის ურბანული მემკვიდრეობის ადრეული ნიმუშების გამოვლენა და შესწავლა** (მ. სურამელაშვილი, ც. ჩაჩხუნაშვილი)
განხორციელდა მცხეთის ისტორიული ურბანული დასახლების შემორჩენილი ფრაგმენტების გამოვლენა, ფოტოფიქსაცია და საგულისხმო ნიმუშების მხატვრულ-ისტორიული შეფასება. ამისათვის დაზვერვითი საველე სამუშაო ჩატარდა სვეტიცხოვლის მიმდებარე

ტერიტორიასა და მდ. მტკვრისა და არაგვის სანაპირო ზოლის განაშენიანებაში. აქ არსებული, მრავალგზის გადაკეთებული საცხოვრებელი სახლების ქვედა სართულებზე შემონახულია XIX საუკუნის სამშენებლო ფენები, ძველ ნაგებობათა ფრაგმენტები და ცალკეული სათავსები, ასევე XX ს-ის დასაწყისის ერთეული მხატვრულად ღირებული ნაგებობები, რაც ქალაქის ურბანული განვითარების ისტორიას ავლენს, ხელს უწყობს ისტორიულად ჩამოყალიბებული განაშენიანების ხასიათის შენარჩუნებას და ხელსაყრელ ფონს ქმნის მცხეთის ზოგადსაკაცობრიო ღირებულების არქიტექტურული ძეგლების – სვეტიცხოვლის, სამთავროსა და ჯვრის ტაძრებისთვის.

1.13. საარქივო მასალის კვლევა

- ქართული და უცხოური წერილობითი წყაროები ადრექრისტიანული ხანის ეკლესიების მშენებლობის შესახებ საქართველოში (გ. ჭანიშვილი)

ნაშრომის მიზანია გამოავლინოს ქართული და უცხოური წერილობითი წყაროები ადრექრისტიანული ხანის ეკლესიების მშენებლობის შესახებ საქართველოში და მოახდინოს მათი იდენტიფიცირება დღეითვის შემორჩენილ და არქეოლოგიურად გამოვლენილ ნაგებობებთან. ამასთან, ვინაიდან თავს იჩენს განსხვავებული მიდგომა ამ საკითხისადმი ქართულ საისტორიო და სახელოვნებათმცოდნეო მეცნიერებაში ამიტომ მნიშვნელოვანია ამ მოსაზრებათა გაანალიზება და კვლევის დროს კომპლექსური მეთოდის გამოყენება, რაც გულისხმობს არქეოლოგიური ფაქტობრივი მონაცემების, წერილობითი წყაროების კვლევის მეთოდოლოგიისა და მხატვრულ-სტილისტური სახელოვნებათმცოდნეო კვლევის მეთოდის სინთეზს.

2. ეპლთა აღწერილობა და სამეცნიერო ინფორმაცია

2010 წლის განმავლობაში ცენტრის ძეგლთა აღწერილობისა და სამეცნიერო ინფორმაციის ჯგუფის მიერ განხორციელებული სამუშაო:

- გამოსაცემად მომზადდა და გამოიცა ქართული არქიტექტურის მიკროფიშების რვატომეულის – **"Georgian Architecture"-ს** VIII ტომი. გამომცემელი: **IDC (Inter Documentation Company);**
- სერიიდან “ქართული ნივთიერი კულტურის ძეგლები საზღვარგარეთ” მომზადდა და გამოიცა ორი ალბომი (ქართულ და ინგლისურ ენებზე) “ოშკი” და “იშხანი”.

3. ცენტრის არქივისა და ბიბლიოთეკის სექტორი

3.1. 2010 წელს ცენტრის არქივის თანამშრომელთა მიერ დამუშავდა:

- რენე შმერლინგის დღიურები (1966 წ. ქვემო ქართლის ექსპედიცია), (ნ.კობახიძე);
- დ. ბერძენიშვილის ექსპედიციის (სამცხე-ჯავახეთი და ქვემო ქართლი) მასალები; განხორციელდა კატალოგიზაცია, (ნ.კობახიძე);
- ი. ხუსკივაძის ექსპედიციების (საჩხერის, ჭიათურის, ხარაგაულის, ონის, ბაღდადის, ტყიბულის რაიონები) ფოტომასალა (კედლის მხატვრობა), (ნ.კობახიძე);
- შესრულდა 165 სააღრიცხვო ბარათი 1974-1979 წლებში იტალიელი მეცნიერის (ალპაგო ნოველა) მიერ ქართული ხელოვნებისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სიმპოზიუმისათვის გადაღებული ქართული ძეგლების ნახაზების ფოტოასლების მიხედვით, (ნ.კობახიძე);
- მომზადება მასალები ანაზომების ანალიტიკური კატალოგისათვის (ს.ჭურდულია)

3.2. ბიბლიოთეკა

2010 წელს ცენტრის ბიბლიოთეკა განთავსდა ცენტრის ახალ შენობაში (თაბუკაშვილის ქ. № 9). მართალია ჯერჯერობით არც აქ არის ბიბლიოთეკისთვის სათანადო პირობები, მაგრამ მაინც მოხერხდა წიგნების გაშლა, მათი მდგომარეობის შემოწმება. წიგნების დაახლოებით 10 000 ეგზემპლარი დამუშავდა, გაიწმინდა და დახარისხდა (დ. მუხაძე, ნ. კობახიძე, ა. ლობჯანიძე). მიმდინარეობს ბიბლიოთეკის წიგნების სიების ელექტრონული ვერსიის შევსება.

3.3. ცენტრის ვებ-გვერდის მასალის მომზადება

- ვებ-გვერდის მუდმივი განახლება და ახალი მასალით შევსება (ს. ჭურდულია). www.gch-centre.ge

4. ს. ჭოგუჯაძის სახ. ხელოვნების ძეგლთა ფოტოფიქსაციის ლაბორატორიის საქმიანობა

2010 წელს ცენტრის ძეგლთა ფოტოფიქსაციის ლაბორატორიის მიერ განხორციელებული საქმიანობა

- ლაბორატორიის არქივში დაცული ფოტომასალის შინაარსობლივად და ვიზუალურად მოძველებული საკართოტეკო

ბარათების ჩანაცვლება ახალი ფორმის ბარათებით, მათი ხელახალი ანოტირება. დამზადებულია 640 ერთეული საკარტოთეკო ბარათი;

- საარქივო ფოტომასალის ციფრულ მატარებელზე გადატანა. შესრულდა 775 ცალი სლაიდის სკანირება და დაარქივება ციფრულ ფორმატში;
- ახალი მონაცემებით შეივსო ლაბორატორიის დიგიტალიზირებული მონაცემთა ელექტრონული ბაზა;
- 2010 წელს ლაბორატორიამ შეასრულა რიგი სამუშაოებისა: გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის თანამშრომელებისთვის, კულტურის სამინისტროსთვის, კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოსათვის; ასევე ცალკეულ დაინტერესებულ პირთა და ორგანიზაციების დაკვეთით;

5. საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის პოპულარიზაცია

5. 1. გამოფენები / პრეზენტაციები / მემორანდუმები

- 2010 წ. 4-5 მაისი – **თბილისელი სომეხი მხატვრების გამოფენა** (გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის, კულტურის სამინისტროსა და ფონდის „ღია საზოგადოება-საქართველო“ ერთობლივი პროექტი);
- 2010 წ. 4-8 ივნისი - **„ქართული სცენოგრაფიის რეტროსპექტიული გამოფენა“**, პარიზი, პიერ კარდენის ცენტრი (გამოფენის ორგანიზატორი საქართველოს კულტურის სამინისტრო), კურატორი ცენტრის უფროსი მეცნიერ თანამშრომელი – მ. ოკლევი;
- 2010 წ. 8 დეკემბერი - საქართველოს მოსწავლე-ახალგაზრდობის სასახლეში გაიმართა მოსწავლეთა შეხვედრა ცენტრის თანამშრომლებთან; ბავშვებს გადაეცათ ცენტრის მიერ გამოცემული ბროშურები – „ძველზე მოქცევის წესები ყმაწვილთათვის“ და „რეკომენდაციები ძველთა მოყვარულთათვის, ანუ როგორ მოვეპყრათ ძველებს“;
- 2010 წ. 18 მარტი - მაია მანიას წიგნის „თბილისის გეოფიზიკური ობსერვატორია. ისტორია და არქიტექტურა“ პრეზენტაცია გოეთეს ინსტიტუტში (წიგნი გამოიცა გოეთეს ინსტიტუტის თანადგომით);

- 2010 წ. 8 ნოემბერი – საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიამ გ. ჩუბინაშვილის სახ. სამეცნიერო პრემიით დააჯილდოვა ცენტრის მთავარი მეცნიერ თანამშრომელი პროფესორი, ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი კიწი მაჩაბელი წიგნისთვის „შუა საუკუნეების ქვა-ჯვარები“ (წიგნი გამოცემულია ცენტრის მიერ, 2009 წ.);
- თბილისის წიგნის XII საერთაშორისო ფესტივალზე (18-21 მაისი, 2010) წარმოდგენილი იყო გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის მიერ გამოცემული წიგნები;
- 2010 წ. 30 ივლისს გაფორმდა ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმი აპ. ქუთათელაძის სახ. თბილისის სამხატვრო აკადემიასა და გ. ჩუბინაშვილის სახ. ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის კვლევის ეროვნულ ცენტრს შორის. მემორანდუმი ითვალისწინებს ერთობლივ სამეცნიერო და საგანმანათლებლო საქმიანობას;
- 2010 წ. 19 აპრილს დაიდო თანამშრომლობის მემორანდუმი საქართველოს სამეცნიერო, საგანმანათლებლო, კულტურულ, საჯარო საზოგადოებრივ ინსტიტუტებს შორის. მემორანდუმი ითვალისწინებს ერთობლივ სამეცნიერო კვლევით სამუშაოების წარმოებას, სასწავლო პროგრამების განვითარებას. მემორანდუმი დაიდო ილიას უნივერსიტეტს, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრს, საქართველოს ეროვნულ მიზეუმსა და პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკას, ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრს, არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტს, ივ. ჯავახიშვილის სახ. ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტს, დაცული ტერიტორიების სააგენტოსა და ინოვაციური სისტემების ინსტიტუტს შორის.

5. 2. 2010 წლის გამოცემები

2010 წელს ცენტრმა სახელმწიფო და კერძო დაკვეთით გამოსცა შემდეგი წიგნები:

- ქართული ქრისტიანული ხელოვნება (ავტორთა ჯგუფი); მეორე გამოცემა, თბ., 2010;
- სვანური კედლის მხატვრობა (მ. ყენია);
- დავით გარეჯი. ბერთუბანი. ნათლისმცემელი (ა. ვოლსკაია, დ. თუმანიშვილი, მ. ბულია);

- იშხანი (თ. დვალი, ნ. ანდულაძე, ფ. დევდარიანი, ვ. სილოგავა), თბ., 2010;
- თბილისელი სომეხი მხატვრები (ალბომ-კატალოგი, მ. მექმარიაშვილი, მ. გაჩეჩილაძე, თ. ბელაშვილი), თბ., 2010;

5.3. 2010 წელს ცენტრმა გამოსცა ჟურნალი „საქართველოს სიძველენი“, № 13, 2009

ჟურნალში გამოქვეყნდა ცენტრის თანამშრომელთა სტატიები:

- ქ. აბაშიძე, საფასადე ქვის წყობა ქართულ საეკლესიო ხუროთმოძღვრებაში;
- გ. პატაშური, დასავლეთ საქართველოს ორი ნაკლებად ცნობილი ტაძარი;
- თ. ხუნდაძე, ჩრდილის წმ. გიორგის ეკლესიის კანკელის ფრაგმენტები;
- ვოლსკაია, ბერთუბნის მოასტრის მოხატულობა;
- ქ. მიქელაძე, სამოჭალოს წმ. გიორგის ეკლესიის მოხატულობა;
- ე. გედევანიშვილი, გელათის მონასტრის წმ.ნიკოლოზის ეკლესიის სიმბოლური ინტერპრეტაციისათვის;
- ხუსკივაძე, დორეთკარი – წმ. ბარბარეს ეკლესიის მოხატულობა;
- მ. ყენია, ჩაუაშის მაცხოვრის ეკლესიის მოხატულობა.
- დ. ხომტარია, ხარების ეკლესია თბილისში;
- მ. გაჩეჩილაძე, ქართული ბეჭდური წიგნის მხატვრული გაფორმების თავისებურებანი (XVII–XIX სს.);
- ელიზბარაშვილი, ხ. ჭურდულია, კოტე მარჯანიშვილისა და ნიკო ჭავჭავაძის სახლები ყვარელში;
- ლ. მამალაძე-ანთელავა, სივრცე/დროის ტრანსფორმაციის საკითხი XX ს-ის ქართულ მხატვრობაში;
- ნ. მირცხულავა, ალექსანდრე შერვაშიძე;
- თ. ტაბატაძე, არტისტული კაფე „ქიმერიონი“ და მისი მოხატულობა.
- დ. თუმანიშვილი, ქართული ხელოვნებათმცოდნეობის ისტორიიდან

- მ. ციციშვილი, ვალერიან სიღამონ-ერისთავისა და კაზიმირ მალევიჩის „წითელი ცხენები“
- ჩახუნაშვილი, მცხეთის წმ. ჯვრის მცირე ტაძრის დაცვის პრობლემები;
- მ. დიდებულიძე, ბატონო ლეო, გვენატრებით.

5.4. 2010 წელს ცენტრმა მოამზად ელექტრონული ჟურნალი „Ars Georgica“, სერია B, (www.georgianart) რომელშიც შევიდა ცენტრის თანამშრომელთა სტატიები:

- გ. ხოშტარია, უახლესი დროის – მოდერნიზმის ხელოვნების მხატვრული მსოფლხედვის სპეციფიკა;
- მ. გაჩეჩილაძე, „არ დავიწყება მოყვრისა აროდეს გვიზამს ზიანსა“ (მხატვარი ლადო ქუთათელაძე);
- გერსამია, მ. მეძმარიაშვილი, ც. კილაძე, თბილისურისადარბაზოები;
- ე. თუმანიშვილი, „ა. ჩეხოვის “ალუბლის ბაღის” ერთი სარეჟისორო ინტერპრეტაციის შესახებ“;
- ც. კილაძე, ოსკარ შმერლინგი და გერმანული მხატვრული ტრადიცია;
- მ. მანია, Art Nouveau-ს გამორჩეული ძეგლი მცხეთის მახლობლად – კარსნის მაგნიტური ობსერვატორია;
- ნ. ჭინჭარაული, „მშენებლობა ხელოვნების გზით“ ანუ თბილისის რეკონსტრუქციის მგრძობიარე საკითხები

5.3. სამეცნიერო და პოპულარულ გამოცემებში გამოქვეყნებული ნაშრომები

ჟურნალი – ‘Academia’, 1, 2010

- დ. თუმანიშვილი, XIX საუკუნის სახვითი ხელოვნების გაგებისათვის;

- დ. ხოშტარია, სოლისებრი ფოთლების ჩუქურთმა ქართულ არქიტექტურაში;
- მ. დიდებულიძე, ყინცვისის წმ. ნიკოლოზის ტაძრის მოხატულობა თანადროული ბიზანტიური მხატვრობის კონტექსტში;
- მ. ბულია, გარეჯის სამარტომყოფელთა მოხატულობების შინაარსის შესახებ;
- ქ. აბაშიძე-დადიანის, ჰუჯაბის ტაძრის ეროვნული სახის ძიებისათვის;
- თ. ტაბატაძე, სერგეი სუდეიკინის მოხატულობა „ქიმერიონში“ სივრცის „თეატრალიზმის“ ახალი მეთოდი თბილისში.

კრებული – ასურელი მამები აღმოსავლეთ და დასავლურ საეკლესიო ტრადიციებში, ილიას უნივერსიტეტის საერთაშორისო კონფერენციის მასალები

- ნ. ჭიჭინაძე, ასურელ მამათა იკონოგრაფიისათვის;
- კ. მაჩაბელი, სირიული ლიტურგიკული ნივთები და საქართველო

თსუ-ს ჰუმანიტარული მეცნიერებათა ფაკულტეტის კონფერენციის მასალები, თბილისი, 2010

- მ. ციციშვილი, ქართული მოდერნისტული მხატვრობის ზოგიერთი თავისებურების შესახებ

საქართველოს გოეთეს ინსტიტუტის სიმპოზიუმის მასალები, თბილისი, 2010

- მ. მანია, ქალაქის სათუთი განახლება და ძველი თბილისის რეაბილიტაცია

ჟურნალი – „გზა და ჭეშმარიტება“, ალავერდის ეპარქიის გამოცემა. 2010/ 9

- ქ. აბაშიძე-დადიანი, მცხეთური სიწმინდეები

ჟურნალი – „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 2010, 7

- ნ. მირცხულავა, ხალხური შემოქმედების გარემოში დახელოვნებულ ქართველ მხატვართა შემოქმედება“ (პორტრეტი–XIX საუკუნის ბოლო ათწლეულები).

5.4. უცხოეთში გამოქვეყნებული და დასაბეჭდად გადაცემული ნაშრომები

- N. Kipiani, Tbilisi Avant-garde of 1910-1920ss, "Spike", magazine on Contemporary Art, 3, 2010 ;
- N. Kipiani, NGOs Attempt to Restore the Memory, 2010 World Universities Congress, Canakkale, Turkey, 2010;
- N. ChiChinadze, Icon-relics and Icons as Relics: Some Aspects of Icon veneration in Medieval Georgia, კრ. Relic Power and Praxis: Venerating the Object in Medieval Christianity, USA
- M. Chikhradze, The Futurist Book. Tbilisi 1917-1919, International Conference – ‘Modernism in Georgia: Redrawing the Boundries, Harriman Institute, USA, <http://www.harrimaninstitute.org/MEDIA/01770.pdf>;
- M. Chikhradze, Tiflis of 1910-1920, Culture and Art, International Conference – ‘Modernism in Georgia: Redrawing the Boundries, Harriman Institute, USA, <http://www.harrimaninstitute.org/MEDIA/01771.pdf>;
- T. Tabatadze, Tbilisi Art Cafe (1917-1921), International Conference – ‘Modernism in Georgia: Redrawing the Boundries, Harriman Institute, USA;
- L. Andronikashvili, Georgian Architecture (short history), ჟურნალი, „Al Oriente“, Milano, Italy.

5.5. 2010 წელს ცენტრის თანამშრომელთა მიერ გამოსაცემად მომზადებული და დასასტამბად გადაცემული ნაშრომები:

წიგნები

- დავითგარეჯის მონასტრები. საბერეები.
- მხატვარ გიორგი როინიშვილის შემოქმედება (ალბომ-კატალოგი). მ. გაჩეჩილაძე, თ. ბელაშვილი, (გადაცემულია დასაბეჭდად, გამომცემლობა „კალამუსი“).
- ამერიკის შეერთებულ შტატებში გამოსაცემად მზადდება წიგნი „საქართველო“.. შუა საუკუნეების ხელოვნებაზე ტექსტი და ანოტაციები მოამზადეს ცენტრის თანამშრომლებმა. ფოტო-

ილუსტრაციებისთვის შეირჩა მასალა ცენტრის ფოტო-
ლაბორატორიიდან.

- „თბილისის ძველი სასტუმროები“, გამომცემლობა „არტანუჯი“, დ. ხოშტარია.
- „ხოხის მონასტერი“ (გამოცემა მზადდება ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრთან ერთად).

პერიოდიკა

ჟურნალი – „საქართველოს სიძველენი“, 14, 2010

- ე. გელევანიშვილი, იკვის წმ.გიორგის ეკლესიის “განკითხვის დღის” იკონოგრაფიული თავისებურებანი;
- ე. კვაჭატაძე, თეკენების “შველის” ეკლესიის საფასადო სკულპტურა;
- მ. გაბაშვილი, ზომორფულ გამოსახულებათა ერთი იკონოგრაფიული ტიპის შესახებ;
- თ. ხუნდაძე, ბზის წმინდა გიორგისა და ღმრთისმშობლის ეკლესიათა რელიეფები.

5.6. ცენტრის თანამშრომელთა დასასტამბად გადაცემული ნაშრომები

- დ. ხოშტარია, თბილისის ძველი სასტუმროები (გამომცემლობა „არტანუჯი“)
- მ. ოკლეი, პარიზში, პიერ კარდენის ცენტრში გამართული ქართული სცენოგრაფიის რეტროსპექტიული გამოფენის კატალოგი;
- საქართველო (ავტორთა ჯგუფი)

ჟურნალი – „ქართველოლოგია“

- თ. სანიკიძე, გელათის ხუროთმოძღვრული ანსამბლი

კრებული – მოდერნულობის თეორიები, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2010

- ე. გედევანიშვილი, რეცენზია და კრიტიკული ანალიზი ჰ. ბელტინგის მონოგრაფიულ ნაშრომზე (“მსგავსება და მყოფობა” – გამოსახულების ისტორია ხელოვნების ერამდე”);
- ე. გედევანიშვილი, გელათის საეკლესიო კრებათა გამოსახულებანი და იმუამინდელი საქართველოს პოლიტიკური ორიენტაცია.

ზ. ალექსიძის 75 წლისთავისთვის მიძღვნილ კრებული

- დ. თუმანიშვილი, ნარკვევი საქართველოს გრიგორიანული ეკლესიების არქიტექტურის ზოგიერთ თავისებურებაზე.

კრებული – ახალციხის ეპარქიის ძეგლები

- გ. ჭანიშვილი, აწყურის ტაძარი
- ი. ელიზბარაშვილი, ზველის (ძველი) ორნავიანი ეკლესია და ღართის ეკლესია

კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სააგენტოს კრებული

- გ. ჭანიშვილი, ზოგადი დასკვნები და რეკომენდაციები ბაგრატის ტაძრის სრული აღდგენის პროექტთან დაკავშირებით;
- გ. ჭანიშვილი, ნეკრესის მონასტრის ე. წ. „საფლავს ზედა ეკლესიის“ რეაბილიტაციის შესახებ.

კრებული – დმანისი

- კ. მაჩაბელი, ქვემო ქართლის სკულპტურული სახელოსნოს ისტორიისათვის.

კრებული – ჯავახეთის ქრისტიანული ძეგლები

- კ. მაჩაბელი, ჯავახეთის ქვაჯვარები.

კრებული – ბიზანტინოლოგია საქართველოში, N3

- ნ. ჭიჭინაძე, პოსტბიზანტიური მხატვრული ტრადიცია და პონტოელ ბერძენთა XIX საუკუნის საეკლესიო ხელოვნება

კრებული – „ძველი თბილისის იდენტობა და სული“, საქართველოს გოეთეს ინსტიტუტის საერთაშორისო კონფერენციის მასალები

- ლ. ანდრონიკაშვილი, „ზემელის“ რეკონსტრუქციის შესახებ;
- მ. მანია, თბილისი – ეზოიანი სახლების უნიკალური სისტემა;
- მ. სურამელაშვილი, რაც მუდმივი და განუმეორებელია თბილისში.

ჯონ ჰოფკინსის უნივერსიტეტის ჟურნალი „მოდერნიზმი/მოდერნულობა“

- მ. ჩიხრაძე, პოეტების ქალაქი (თბილისი 1910-1920-იან წლებში: ხელოვნება და კულტურა)

ენციკლოპედია – “Allgemeines Künstlerlexikon“, K. G. Saur Verlag. Munchen, Leipzig

- თ. გერსამია, 5 სტატია

ალმანახი „მწიგნობარი“

- მ. გაჩეჩილაძე, მხატვარ შოთა ნიორაძის შემოქმედება.

ჟურნალი – „ლიტერატურა და ხელოვნება“

- მ. გაჩეჩილაძე, მხატვარ ავთანდილ პოპიაშვილის ფერწერა;
- ნ. მირცხულავა, „იმპერიის მონუმენტები“;
- მ. ოკლეი, თეიმურაზ მურვანიძის შემოქმედებითი პორტრეტი (ედღვნება მხატვრის 70 წლისთავს)

ჟურნალი - „სპექტრი“

- მ. გაჩეჩილაძე, გამოფენა რომელმაც კიდევ ერთხელ გაგვასხენა მეგობრობის სიტბო (თბილისელი სომეხი მხატვრები).

ჟურნალი „Искусствознание“

- ნ. მირცხულავა, Ал. Шервашидзе: в тени гениев.

6. სამეცნიერო კონფერენციები

6.1. სვეტიცხოვლის 1000 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია (ორგანიზატორები საქართველოს საპატრიარქო და გ. ჩუბინაშვილის სახ. ცენტრი, ოქტომბერი, 2010

- დ. თუმანიშვილი, მცხეთის "სვეტიცხოვლის" ტაძრის ხუროთმოძღვრება;

- ქ. აბაშიძე-დადიანი, სვეტიცხოვლის ტაძრის სიწმინდეები;
- ფ. დევიდარიანი, სვეტიცხოვლის ტაძრის კედლის მხატვრობა

6.2. საერთაშორისო კონფერენცია - ტაო-კლარჯეთი

(ორგანიზატორები ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი, ივ. ჯავახიშვილის სახ. ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტი, 8 ოქტომბერი, 2010

- მ. დიდებულიძე, ტაო-კლარჯეთის მხატვრობა და მისი მიმართება თანადროულ აღმოსავლეთქრისტიანულ ხელოვნებასთან;
- ე. ედიშერაშვილი, ე.წ. ხალხურობის საკითხისათვის ადრეული ხანის ქართულ მინიატურაში (წყაროსთავის ოთხთავის მხატვრული გაფორმების მაგალითზე)

6.3 კონფერენცია – ძველი თბილისის იდენტობა და სული (ბრიტანეთის საბჭო, გოეთეს ინსტიტუტი საქართველოში, ხელოვნების საერთაშორისო ცენტრი, ISTORIALI, ICOMOS საქართველო, , 5-6 ივლისი, 2010

- მ. სურამელაშვილი, რაც მუდმივი და განუმეორებელია თბილისში;
- ლ. ანდრონიკაშვილი, „ზემელის“ რეკონსტრუქციის შესახებ;
- მ. მანია, თბილისი – ეზოიანი სახლების უნიკალური სისტემა.

6.4. საერთაშორისო კონფერენცია – Session (Medieval Studies and History) and Workshop Centers of Power and Spiritual Life in the Middle Ages and in the Early Modern Period, October 15-22, 2010, CEU Budapest, Hungary

- N. Chichinadze

6.5. საერთაშორისო კონფერენცია CESS 2nd Regional Conference, Ankara, Middle East Technical University, 28-30.08.10

- N. Chichinadze, “Cultural Borrowings”: Islamic Artistic Tradition and Medieval Georgian Church Art

6.6. საერთაშორისო კონფერენცია – 45th International Congress of Medieval Studies, Western Michigan University, Kalamazoo, 12-16.05.2010

- N. Chichinadze, Icon-relics and Icons as Relics: Some aspects of Veneration of Miracle-working Icons in Medieval Georgia

6.7. საერთაშორისო კონფერენცია – Modernism in Georgia: Redrawing the Boundaries, Harriman Institute, New York, USA, 10 April, 2010

- M. Chikhradze, The Futurist Book, Tbilisi 1917-1919;
- M. Chikhradze, Tiflis of 1910-1920s, Culture and Art;
- T. Tabatadze, Tbilisi Art Cafe (1917-21)

6.8. საერთაშორისო პოლიტიკის ფორუმი - ევრო-აზიურ კორიდორში ურბანულ ზრდასა და კონსერვაციაზე, სტამბოლი, ბაჰჩეხეჰირის უნივერსიტეტი (Bahcesehir University), 20-21 მაისი, 2010

- მ. მანია, თბილისი – ტრადიციათა შეხვედრის ადგილი.

6.9. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კონფერენცია

- მ. ციციშვილი, ქართული მოდერნისტული მხატვრობის ზოგიერთი თავისებურების შესახებ.

6.10. 13 მარტი, 2010 თბილისის სამხატვრო აკადემიაში გაიმართა გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის მეცნიერ თანამშრომლის, სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარის, სამხატვრო აკადემიის პროფესორის დ. თუმანიშვილის 60 წლისთავისადმი მიძღვნილი მრგვალი მაგიდა – „ქართული კულტურის იდენტურობის საკითხისათვის“ (ორგანიზატორები თბილისის სამხატვრო აკადემია და გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი)

7. მივლინებები და ექსპედიციები

2010 წელს ცენტრმა მოაწყო ერთდღიანი გასვლები ძეგლებზე და რამდენიმე ექსპედიცია, მათ შორის ფლორენციის მაქს პლანკის ხელოვნების ინსტიტუტისთან და

ბაზელის უნივერსიტეტთან ერთად ზემო სვანეთში, მოეწყო ერთდრიანი მივლინებები სომხეთში, ამ ტერიტორიაზე არსებული ქართული ძეგლების (ახტალა, ქობაირი, სანაინი, ახპატი) შესწავლისა და ფოტოფიქსაციის მიზნით.

8. საერთაშორისო პროექტები

- ტოკიოს ტექნოლოგიის ინსტიტუტისა და გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის ერთობლივი პროექტი – „ხუროთმოძღვრული ტექნოლოგიების ურთიერთქმედება და შეფასება ქრისტიანული და ისლამური კულტურების რეგიონებში“; პროექტის მიზანია შუა საუკუნეების ქართული საეკლესიო არქიტექტურის შესწავლა საინჟინრო-კონსტრუქციული თვალსაზრისით. 2010 წლის 6-21 სექტემბერს ჩატარდა პროექტის პირველი ეტაპის სამუშაოები.
- 2010 წლის ზაფხულში მოეწყო ცენტრის, ფლორენციის მაქს პლანკის ხელოვნების ინსტიტუტისა და ბაზელის უნივერსიტეტის ერთობლივი სამეცნიერო ექსპედიცია ზემო სვანეთში;
- ცენტრის ძველი ხელოვნების განყოფილების გამგემ, დ. ხოშტარიამ მონაწილეობა მიიღო საერთაშორისო ექსპედიციაში ეთიოპიაში; მოგზაურობის ანგარიში წარმოადგინა ცენტრის სამეცნიერო სხდომაზე.
- მზადდება ცენტრის, ფლორენციის მაქს პლანკის ხელოვნების ინსტიტუტისა და ბაზელის უნივერსიტეტის ერთობლივი საერთაშორისო კონფერენცია, რომელიც გაიმართება თბილისში 2011 წელს.

9. სახელმწიფო და სხვა სახის ბრანტაბში მონაწილეობა

9.1. რუსთაველის ფონდი. ქართველოლოგიის, ჰუმანიტარული და სოციალური მეცნიერების ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტები:

- „არქიტექტორები და მშენებელი ოსტატები შუა საუკუნეების საქართველოში“, (ხელმძღვანელი: დ. ხოშტარია, მონაწილეები: დ. თუმანიშვილი, ნ. ნაცვლიშვილი, გ. პატაშური). პროექტი ორწლიანია, მასზე მუშაობდა გაგრძელდება 2011 წელს;

- „არქიტექტურის რესტავრაცია საქართველოში“ (ი. ელიზბარაშვილი, მ. სურამელაშვილი, ც. ჩახუნაშვილი, ხ. ჭურდულია).

9.2. ფონდის „ღია საზოგადოება-საქართველო“ დაფინანსებული პროექტი

- „არტ-ხიდი“ – თბილისელი სომეხი მხატვრების ნამუშევრების გამოფენა, გამოფენის კატალოგი (თანადამფინანსებელი ორგანიზაციები საქ. ჯულტურის სამინისტრო და გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი (ხელმძღვანელი – მ. მექმარიაშვილი, მონაწილეები: მ. გაჩეჩილაძე, თ. ბელაშვილი);

9.3. სხვა გრანტები/პროექტები

- ფულბრაიტის ფონდის სამეცნიერო გრანტი – მ. ჩიხრაძე;
- გოეთეს ინსტიტუტის საერთაშორისო პროექტი „Public Art“ (კვლევა, სემინარები, გამოფენა, კონკურსი), პროექტის თანაკურატორი – ნ. ჭოლოშვილი;
- „Transrelation“ - თანამედროვე ხელოვნების საერთაშორისო სიმპოზიუმი, გოეთეს ინსტიტუტის პროგრამის „კულტურა და განვითარება“ ფარგლებში, პროექტის ავტორი და კურატორი – ნ. ჭოლოშვილი;
- KUMA - „კულტურა და განვითარება“ - კულტურის მენეჯმენტის განვითარების პროგრამა; I ნაწილი - თეორია, ბერლინის გოეთეს ინსტიტუტი; II ნაწილი - პრაქტიკა, 'Kunst-Werke Berlin - Institute for Contemporary, ბერლინის ბიენალეს ორგანიზატორი – ნ. ჭოლოშვილი;
- Academic Swiss Caucasus Net (ASCN), შვეიცარია, ფრიბურგის უნივერსიტეტის სტიპენდია პროფესიული კვლევისთვის – ც. კილაძე, ე. გედევანიშვილი, ე. კვაჭატაძე;
- პროექტისთვის „გარემოზე ზემოქმედების შეფასება – არქიტექტურა, არქეოლოგია, კულტურული ლანდშაფტი“ (შ.პ.ს. „გეოგრაფიკის“ დაკვეთით) – განხორციელდა სამუშაო „ნამოხვანის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადი“. (მ. სურამელაშვილი, ც. ჩახუნაშვილი);
- 2010 წელს ცენტრის თანამშრომლებმა შეიტანეს განაცხადები ბრიტანულ ფონდში – FARIG.

10. ცენტრის თანამშრომელთა მიერ 2010 წელს განხორციელებული საგანმანათლებლო, სამეცნიერო და საზოგადოებრივი საქმიანობა

10.1. საგანმანათლებლო საქმიანობა

10.1.1. დისერტაციებისა და დიპლომების ხელმძღვანელობა, ოპონირება

ცენტრის თანამშრომლები ხელმძღვანელობას უწევენ სადისერტაციო და სამაგისტრო ნაშრომებს, არიან დისერტაციების ოპონენტები და რეზეცენზენტები.

10.1.2. საგანმანათლებლო პროგრამებში მონაწილეობა

ცენტრი მონაწილეობას იღებს საგანმანათლებლო პროგრამებსა და პროექტებში. 2010 წელს მონაწილეობა მიიღო საქართველოს საპატრიარქოსა და ეროვნული მუზეუმის საგანმანათლებლო პროგრამაში – „ქართული ქრისტიანული ხელოვნების ისტორია“; პროგრამის ფარგლებში მოხსენებები წაიკითხეს ცენტრის თანამშრომლებმა – ლ. ხუსკივაძემ და ქ. აბაშიძემ.

10.2. ცენტრი თანამშრომელთა პედაგოგიური მოღვაწეობა

ცენტრის თანამშრომლები აქტიურად ეწევიან პედაგოგიურ მოღვაწეობას სხვადასხვა უმაღლეს საწავლებლებში

- თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიაში ხელოვნების ისტორიისა და რესტავრაციის ფაკულტეტზე: დ. თუმანიშვილი, თ. ხუნდაძე, მ. ყენია, მ. ჯანჯალია, ლ. ანთელავა, ა. კლდიაშვილი, ნ. დაღანიძე, თ. ბელაშვილი, მ. მანია, ე. კვაჭატაძე, ი. ელიზბარაშვილი, ც. კილაძე, ს. ლეჟავა, თ. ტაბატაძე;
- ივ. ჯავახიშვილის სახ. სახელმწიფო უნივერსიტეტში ჰუმანიტარულ ფაკულტეტზე: მ. ციციშვილი, ნ. ჭოდოშვილი, გ. ხომტარია;
- ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში მეცნიერებათა და ხელოვნების ფაკულტეტი (მიმართულება – ჰუმანიტარული/ხელოვნების ისტორია): ე. გედევანიშვილი, ნ. ჭიჭინაძე, მ. გაბაშვილი, ნ. ყიფიანი, მ. ოკლეი;

- სასულიერო აკადემიაში: დ. თუმანიშვილი, მ. დიდებულიძე, ა. ოქროპირიძე, ქ. აბაშიძე;
- სოხუმის უნივერსიტეტში: ა. ოქროპირიძე;
- საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი: გ. ჭანიშვილი;
- საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის, ურბანისტიკისა და დიზაინის ფაკულტეტზე: თ. სანიკიძე;
- სკოლის პედაგოგთა გადამზადების ცენტრი: თ. ბელაშვილი.

10.3. ცენტრი თანამშრომელთა საექსპერტო საქმიანობა

ცენტრი თანამშრომლები არიან სხვადასხვა სამცნიერო-მეთოდოლოგიური საბჭოს წევრები:

- საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის სააგენტოსთან არსებული კედლის მხატვრობის კონსერვაცია-რესტავრაციის სამეცნიერო-მეთოდოლოგიური საბჭო – მ. დიდებულიძე, ლ. ხუსკივაძე, ქ. მიქელაძე, მ. ჯანჯალია;
- საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის სააგენტოსთან არსებული ხუროთმოძღვრების კონსერვაცია-რესტავრაციის სამეცნიერო-მეთოდოლოგიური საბჭო – ი. ელიზბარაშვილი, ც. ჩახუნაშვილი;
- საქართველოს საპატრიარქოს საეკლესიო ხუროთმოძღვრების, ხელოვნებისა და რესტავრაციის ცენტრთან არსებული სამეცნიერო-მეთოდოლოგიური საბჭო – მ. დიდებულიძე, გ. ჭანიშვილი, ქ. აბაშიძე;
- საქართველოს კულტურის და ძეგლთა დაცვის სამინისტროსთან არსებული მოძრავი ძეგლების საექსპერტო კომისი – დ. ლებანიძე, მ. ციციშვილი;

- თბილისის მერიისა და საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს ერთობლივი სამეცნიერო-მეთოდური საბჭო – თ. გერსამია, მ. დიდებულიძე;
- საქართველოს ქალაქების დაცვითი ზონების ურბანული განვითარების კომისია – ლ. ანდრონიკაშვილი;
- განათლების აკრედიტაციის ეროვნულ ცენტრთან არსებული ექსპერტთა საბჭო – ა. კლდიაშვილი;
- ICOMOS ARSAH საქრთაშორისო სამეცნიერო კომიტეტის წევრი – ი. ელიზბარაშვილი;
- ICOMOS International -ის წევრი – ი. ელიზბარაშვილი.

11. კულტურული მემკვიდრეობის რეაბილიტაცია-რესტავრაციის სფეროში განხორციელებული საქმიანობა

ცენტრის საქმიანობის ერთ-ერთი მთავარი მიმართულებაა ძეგლთა დაცვასთან დაკავშირებული საკითხები. ცენტრის თანამშრომლები მონაწილეობენ საკონსერვაციო-სარესტავრაციო პროექტებში. 2010 წელს მონაწილეობა მიიღეს: ურბანული ძეგლების რეაბილიტაციის პროექტებში (სახელოვნებათმცოდნეო კვლევა და რეკომენდაციები შეასრულა გ. ჭანიშვილმა), რომლის ფარგლებშიც განხორციელდა თელავის, ლიკანის, თბილისის არა ერთი ნაგებობის რეაბილიტაცია; ბათუმში ზ. გამსახურდიასა და მ. კოსტავას ქუჩების კუთხეში (№12/14) ყოფილი ბანკის შენობის რეაბილიტაცია (კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ფონდის დაკვეთით განხორციელდა მ. სურამელაშვილმა); მეჯვრისხევის უსანეთის წმ. გიორგის ეკლესიის რეაბილიტაციის პროექტი (გ. ჭანიშვილი); ატოცის მთავარანგელოზთა ეკლესიის რეაბილიტაციის პროექტი (გ. ჭანიშვილი); ს. დიდომთან დიდგორის ეკლესიის ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესიის სარესტავრაციო პროექტი (ქ. აბაშიძე-დადიანი); დავით აღმაშენებლის პროსპექტის რეაბილიტაციის პროექტის ფარგლებში ოთხი ძეგლის სტატუსის მქონე შენობის ისტორიულ-არქიტექტურული კვლევა (თ. გერსამია).

UNESCO-ს მსოფლიო მნიშვნელობის ძეგლების ნუსხისთვის მომზადდა ნომინაცია – სვანეთი-ჩაუაში (დოკუმენტი მოამზადა ი. ელიზბარაშვილმა).

UNESCO-ს მსოფლიო მემკვიდრეობის ცენტრისთვის მომზადდა დოკუმენტი „მცხეთის ისტორიული ძეგლები,“ (კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს დაკვეთით, დოკუმენტი მოამზადა ც. ჩაჩხუნაშვილი).

ცენტრის თანამშრომლები ამხორციელებენ რესტავრირებული ძეგლების მონიტორინგს. ამ მიზნით 2010 წელს განხორციელეს მონიტორინგი (ი. ელიზბარაშვილი) მთელ რიგ ძეგლებზე (კახეთში: ვაჩნაძიანის ამიდასტური,

რუისპირის ყველაწმინდა, ე.წ. "სკითების" ორი არქიტექტურული კომპლექსი, ახალი შუამთა, ძველი შუამთა, ალავერდი; იმერეთში: მღვიმევის, კაცხის, ნავარძიების, სავანის ეკლესიები).

12. საზოგადოების ინფორმირება

ცენტრი აქტიურად არის ჩართული საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ცენტრის თანამშრომლები მონაწილეობენ სატელევიზიო და რადიოგადაცემებში კულტურული მემკვიდრეობისა პოპულარიზაციის მიზნით და ძველთა დაცვის საკითხებთან დაკავშირებით. თანამშრომლობენ (ა. ოქროპირიძე, ქ. აბაშიძე) საპქტიარქოს ტელევიზიასთან და რადიოსთან; ამ არხზე გავიდა (2010 წ. აპრილსა და აგვისტოში (განმეორებით) გადაცემა „ქეთევან მაღალაშვილის შემოქმედებაზე (მოამზადა ნ. მირცხულავამ); ტელე-ინტერვიუ - „სმირნოვების მუზეუმის“ დაარსებასთან დაკავშირებული საკითხების განმარტებისთვის შედგა მ. გაჩეჩილაძესთან (ინტერნეტ-ტელევიზია „ობიექტივი“, 2010 წლის 11 აგვისტო).

ცენტრის თანამშრომლები აქვეყნებენ საგაზეთო სტატიებს.

მუდმივად მიმდინარეობს ცენტრის ვებ-გვერდის ახალი მასალით შევსება და განახლება. www.gch-centre.ge

13. მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განვითარება

2010 წელს გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის მიერ შეხენილ იქნა ახალი კომპიუტერული აღჭურვილობა (სკანერი, ფერადი პრინტერი, დიდი ქსეროქსი, ნოუტ-ბუკი და სხვ); თბილისის მერიიდან (ძველი ქალაქის რეაბილიტაციის და განვითარების ფონდი) მოპოვებულ იქნა თანხები ათონელის ქ. № 9 შენობის რეაბილიტაციის საპროექტო სამუშაოებისთვის; გარკვეული გაუმჯობესებები იქნა მოხდენილი ფოტო-ლაბორატორიის აღჭურვილობაში.

პრობლემები

2010 წელს ცენტრმა ვერ მოახერხა თავის ახალ შენობაში (ათონელის ქ. № 9) გადასვლა, ვინაიდან შენობა ითხოვს სერიოზულ რეზილიტაციას. ამჟამად მიმდინარეობს რემონტირთვის საჭირო თანხების მოძიება. უკვე მოძიებულ იქნა შენობის დაპროექტების თანხა და მიმდინარეობს საპროექტო სამუშაო. მიუხედავად შენობის არასათანადო მდგომარეობისა, მაინც მეტნაკლებად მოწესრიგდა რამდენიმე ოთახი, სადაც დროებით განთავსდა ცენტრის ბიბლიოთეკის ის ნაწილი, რომელიც გადაურჩა 1991 წლის ხანძარს და თითქმის 20 წელი ტომრებში იყო ჩაწყობილი.

მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო წლებში საგრძნობლად გაიზარდა სახელმწიფოს მხრიდან გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის საქმიანობის დაფინანსება, ეს მაინც არ არის საკმარისი გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის მთელი პოტენციალის ასამოქმედებლად და მისი საქმიანობის ფართო გაშლისთვის. კვლავ არის გარეშე წყაროებიდან თანხების მოძიების საჭიროება ექსპედიციებისთვის, კონფერენციების მოსაწყოებად, საერთაშორისო თავყრილობებში მონაწილეობისთვის, ცენტრის თანამშრომლების მიერ მომზადებული წიგნების გამოსაცემად, ცენტრის ბიბლიოთეკისთვის ახალი წიგნების და პერიოდული გამოცემების შესაძენად და სხვ..

ჯერაც პრობლემას წარმოადგენს ცენტრის მიერ გამოცემული ბეჭდვითი პროდუქციის საზღვარგარეთ, მნიშვნელოვან სამეცნიერო ცენტრებსა და დარგის წამყვან მეცნიერებთან გაგზავნა, რაც აუცილებელია ჩვენი ხელოვნების და ჩვენი სამეცნიერო მიღწევების პოპულარიზაციისთვის.

ასევე პრობლემად რჩება ახალგაზრდა მეცნიერთა მოზიდვა, უფრო სწორად, მათი სათანადო დაფინანსება. ეს კი აუცილებელი პირობაა დარგის შემდგომი განვითარების.

გარკვეული სირთულეები იქმნებოდა გ. ჩუბინაშვილის ცენტრის საქმიანობის ფარგლო გაშუქების მხრივ ტელე-მედიაში და ბეჭდურ პრესაში, ვინაიდან ცენტრს არ გააჩნია საზოგადოების ინფორმირების ცალკე განყოფილება ან სპეციალისტი.

დასკვნა:

2010 წელს ცენტრმა შეასრულა სახელმწიფოს (კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტროს) წინაშე აღებული ვალდებულებები როგორც სამეცნიერო კვლევის, ასევე კულტურული მემკვიდრეობის პოპულარიზაციისა და დაცვის მიმართულებით.

2010 წელს ცენტრის მეცნიერ თანამშრომელთა მიერ დამუშავდა 46 წლიური თემა. ცენტრის თანამშრომელთა მონაწილეობით გამოიცა 5 წიგნი; 5 წიგნი მზადდება გამოცემისთვის.

2010 წელს დაიბეჭდა ცენტრის პერიოდული გამოცემის „საქართველოს სიძველენის“ ერთი ნომერი (№13). დასაბეჭდად მომზადდა ჟურნალის „საქართველოს სიძველენი“ № 14

2010 წლის განმავლობაში ცენტრის მეცნიერ თანამშრომლებმა დაბეჭდეს 37 სამეცნიერო სტატია სამამულო პერიოდულ გამოცემებში და კრებულებში; 7 სამეცნიერო სტატია უცხოეთის პერიოდიკაში და სამეცნიერო კრებულებში.

2010 წელს ცენტრი იყო ორი სამეცნიერო კონფერენციის („სვეტიცხოვლის 1000 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონფერენცია, საერთაშორისო კონფერენცია – ტაო-კლარჯეთი) თანაორგანიზატორი.

ცენტრის თანამშრომლები აქტიურად მონაწილეობდნენ სამეცნიერო თავყრილობებში როგორც ქვეყნის შიგნით (9 მეცნიერ-თანამშრომელი), ასევე საზღვარგარეთ (4 მეცნიერ-თანამშრომელი).

2010 წელს ცენტრის მეცნიერ თანამშრომელთა მიერ მოპოვებულ იქნა სამეცნიერო გრანტები: საზღვარგარეთის ფონდებიდან – 3; ადგილობრივი ფონდებიდან – 4.

ცენტრი აგრძელებდა თანამშრომლობას ფლორენციის მაქს პლანკის ხელოვნების ინსტიტუტთან და ბაზელის უნივერსიტეტთან.

ცენტრის მეცნიერ თანამშრომლები (29 მეცნიერი) აქტიურად არიან ჩაბმული საგანმანათლებლო საქმიანობაში თბილისის რამდენიმე უმაღლეს სასწავლებელში.

მნიშვნელოვანი სამუშაოები განახორციელა ს. ქობულაძის ძეგლთა ფიქსაციის ლაბორატორიამ: განახლდა და შეავსო ფოტო-არქივი, დამზადდა 649 საკარტოტეკო ბარათი, დასკანერდა 775 სლაიდი.

ცენტრის მთავარ მეცნიერ თანამშრომელი, პორფესორი კიტი მაჩაბელი საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიამ დააჯილდოვა გ. ჩუბინაშვილის სახ.

სამეცნიერო პრემიით წიგნისთვის „შუა საუკუნეების ქვა-ჯვარები“, რომელიც ცენტრის მიერაა გამოცემული.

წლის განმავლობაში ცენტრის თანამშრომლები აწყობდნენ როგორც ერთდღიან გასვლებს ძეგლებზე, ისე უფრო ხანგრძლივ სამეცნიერო ექსპედიციებს საქართველოს სახვადასხვა რეგიონებში. ამას გარდა რამდენჯერმე მოეწყო ექსპედიცია სოხეთშიც იქ არსებული ქართული ეკლესიების გაცნობის, შესწავლისა და ფოტოფიქსაციის მიზნით.

2010 წელს ცენტრის მონაწილეობით მოეწყო გამოფენა „თბილისელი სომეხი მხატვრები“.

გ. ჩუბინაშვილის ეროვნული ცენტრის ერთი უმნიშვნელოვანესი პრობლემა, კერძოდ სამუშაო ფართის უქონლობა, ნაწილობრივ მოგვარდა: 2009 წლის 24 დეკემბერს ქ. თბილისის მთავრობის დადგენილებით გ. ჩუბინაშვილის სახ. ქართული ხელოვნების ისტორიისა და ძეგლთა დაცვის კვლევის ეროვნულ ცენტრს გამოეყო შენობის ნაწილი ათონელის ქ. № 9-ში, ხოლო 2010 წლის 10 ივლისს გადაეცა ეს ფართი ცენტრს. მიუხედავად იმისა, რომ ამჟამად შენობაში ჯერ არ არის სათანადო სამუშაო პირობები, მაინც მოხერხდა ცენტრის ბიბლიოთეკის იქ განთავსება.

2010 წლის განმავლობაში გ. ჩუბინაშვილის ცენტრი აქტიურად თანამშრომლობდა სხვა სამეცნიერო დაწესებულებებთან, როგორც საქართველოში, ასევე საზღვარგარეთ; აქტიური თანამშრომლობა მიმდინარეობს საქართველოს საპატრიარქოსთან, დარგში მოღვაწე არასამთავრობო ორგანიზაციებთან.

2010 წლის მუშაობის ანგარიშები და სამეცნიერო თემები ინახება გ. ჩუბინაშვილის ცენტრში.

სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე

დ. თუმანიშვილი

დირექტორი

მ. დიდებულიძე

თბილისი,

1 თებერვალი 2011 წ.